

ADN
ADN

BELLEIDSPLAN 1981

B18

BEL

BMS001002762
E81-082
Grize Literatur

B18

BEL

ALGEMENE VERENIGING VAN DOCENTEN IN DE NAALDVAKKEN

Secretariaat :
Postbus 9713
3506 GS Utrecht

Aan de leden van de AVDN
en geïnteresseerden.

Utrecht, november 1981.

Geachte kollega's,

Op 17 december 1981 bestaat de vereniging AVDN statutair vijftien jaar. Een heuglijk feit dat de aandacht zeker waard is.

De afgelopen jaren hebben zich nogal wat ontwikkelingen voorgedaan, zowel in onze vereniging als binnen ons vakgebied textiele werkvormen. Het bestuur zag zich daardoor genoodzaakt zich te bezinnen op haar beleid en de functie van de AVDN. Zij heeft op de jaarlijkse algemene ledenvergadering van 1980 een beleidskommissie ingesteld. Deze beleidskommissie heeft na anderhalf jaar intensief werken een beleidsplan aan het bestuur voorgelegd, dat nu in deze vorm voor U ligt.

Bij dit verschijnen maakt het bestuur van de AVDN graag van de mogelijkheid gebruik haar plannen tot realisatie toe te lichten.

Wij hebben als konklusie uit deze voorstellen twee beleidslijnen getrokken:

1. Professionalisering,
2. Aktiviteiten op korte en lange termijn.

Professionalisering is voorwaarde om daadwerkelijk een krachtig beleid te kunnen voeren. Dit professionaliseren zal resulteren in kontakten binnen het Georganiseerd Overleg, waar beslissingen over de beleidsmatige kanten van ons vakgebied genomen worden. Daarbij zal gebruik gemaakt kunnen worden van de door rijksoverheid beschikbare faciliteiten, in de vorm van taakuren. Deze uren moeten enerzijds gedeeltelijk besteed worden aan dit overleg en anderzijds aan de realisatie van de twee beleidslijnen.

Dit alles zal tot gevolg hebben dat de AVDN als volwaardige gesprekspartner wordt gezien bij de overheden, het bedrijfsleven en diverse instanties. Tevens ontstaat er ruimte voor een koördinator die de regio- en distriktsaktiviteiten zal initiëren, stimuleren en begeleiden.

Overleg over professionalisering loopt reeds met onze Federatiepartners.

Boekmanstichting-Bibliotheek
Herengracht 415 - 1017 BP Amsterdam
Tel.: 243736/243737/243738/243739

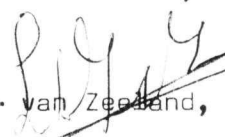
Als realiseerbare plannen op korte en lange termijn, ziet het bestuur de volgende mogelijke activiteiten:

- Studiedagen; b.v. begin 1982 voor LBO, BuO en PABO; deze laatste binnen Federatie BVO verband en in samenwerking met de SLO.
Mededelingen volgen in het maandblad Beeldende Vorming.
- Jaarvergadering; de nadruk zal deze keer op de inhoudelijke aspecten van het vakgebied komen te liggen. In de middag zal het huishoudelijk gedeelte plaats vinden.
- Begrippenkommissie; het samenstellen van een begrippenlijst ten behoeve van het centraal schriftelijk eindexamen mavo/havo, specifiek gedeelte, in het vak textiele werkvormen.
- Redaktieraad; het bevorderen van het instellen van een redaktieraad voor het maandblad Beeldende Vorming. Dit ter ondersteuning van de redactie en voor het bewaken van de inhoudelijke kwaliteiten van het maandblad.
- Naamswijziging; het realiseren van de voorgenomen naamswijziging van de vereniging.

Tot slot nodigen wij U uit ideeën, suggesties en initiatieven betreffende het beleid en organisatiestructuur aan het bestuur kenbaar te maken.

Wij hopen dat U zich mede door dit beleidsplan betrokken zult voelen bij de voortgang van onze vereniging en het vakgebied in de komende tijd.

Namens het bestuur van de AVDN,

Laurien Ietswaart - van Zeeband, vz.

Anne Mieke Diepersloot, sekr.

E 81_082

B18
235.3
235.6

beleidsplan 1981

Boekmanstichting-Bibliotheek
Horengracht 415 - 1017 BP Amsterdam
Tel.: 243736/243737/243738/243739

algemene vereniging voor docenten in de naaldvakken

INHOUD

	<u>Blz.</u>
I. INLEIDING	1
1. Verantwoording	1
2. Ontwikkeling tot nog toe	2
3. Konsekwenties	4
II. WERKWIJZE	6
1. Opdracht van het bestuur van de AVDN	6
2. Uitvoering	6
III. VAKINHOUDELIJKE ASPEKTEN	7
1. De identiteit van het vak textiele werkvormen	7
2. Algemene doelstelling beeldende vorming	10
3. Algemene doelstelling textiele werkvormen	10
4. Relatie met de vakken tekenen en handenarbeid	11
IV. ORGANISATORISCHE ASPEKTEN	12
1. De functie van de AVDN	12
2. Het samenwerkingsverband BVO	12
2.1. De adviesfunctie van de AVDN	13
2.2. De professionalisering	13
2.3. De werkgroep professionalisering BVO	14
2.4. Het maandblad	14
2.5. Gezamenlijke evenementen	15
3. Naamsverandering	16
3.1. De docenten	16
3.2. De vereniging	16
4. Het draaiboek werkgroepen	16
5. Adviezen om het vak vorm te geven in het onderwijs	19
V. BIJLAGE	23
1. Overzicht van de verschillende takken van onderwijs	23
2. Ontwikkelingen en doelstellingen van verschillende takken van onderwijs	26
2.1. Lager onderwijs	26
2.2. VBO/MLK	29
2.3. Experiment Eindexamen Expressievakken (3E)	32
1. MAVO/HAVO	32
2. Eindexamen experiment VWO	33
3. Begeleiding en nazorg	33
4. Doelstellingen MAVO/HAVO	35
2.4. LBO en LHNO/IHNO	36
2.5. MHNO/MSP0	39
2.6. MEAO	39
2.7. PA	41
2.8. HBO/M.L.O.	43
2.9. HBO/ Lerarenopleiding 1e gr. Te-Ha-Tex	46
2.10. HBO/Ergotherapie	50
3. Geraadpleegde bronnen	53

I. INLEIDING

1. Verantwoording

"Het is **meer dan** een jaar geleden dat het bestuur van de AVDN zich zag geplaatst voor zo'n hoeveelheid en verscheidenheid van werkzaamheden, dat zij zich in een situatie bevond waarbij zij door de bomen het bos niet meer kon onderscheiden.

Wat is de taak van het bestuur nu eigenlijk en wat wil de AVDN en wat willen haar leden? Om dit nu voor iedereen duidelijk te maken, werd de beleidskommissie ingesteld.

Een jaar lijkt lang, maar voor het uitstippelen van een beleid is het nauwelijks genoeg. Vóór de commissieleden waren geïnformeerd en voordat zij met elkaar "op één lijn zaten", was er al heel wat tijd verstreken."

Dit schreven wij een half jaar geleden. Nu menen wij zover te zijn, dat wij met het beleidsplan voor de dag kunnen komen.

Nadat de beleidskommissie voor de jaarvergadering 21 maart '81 het konsept-beleidsplan aan het bestuur en geïnteresseerde leden aanbood, met het verzoek om aanvullingen en verbeteringen, is er nog enige tijd verstreken waarin alle reacties verwerkt werden. De commissie heeft zich gesteund gevoeld door alle blijken van meedenken, zowel op de jaarvergadering als erna. Zij heeft voorzover mogelijk alle opmerkingen in het plan opgenomen en dankt allen die de moeite hebben genomen om te reageren.

Wanneer u nu verwacht een volledig en recent beleidsplan onder ogen te krijgen, moeten wij u teleurstellen. Wij zijn tot de ontdekking gekomen dat het plan op het moment van verschijnen op vele punten alweer achterhaald zal zijn.

De ontwikkelingen in ons vak gaan zo snel dat het al moeite kost om goed op de hoogte te geraken, laat staan erop in te haken met een adequaat beleid. Een treffend voorbeeld is wel de recente ontwikkeling van textiele werkvormen in het LBO/LHNO, met alle consequenties voor de AVDN, wat het te voeren beleid betreft.

Iedereen is aldoor wel overtuigd geweest van het belang van een beleidsplan; nu het echter voor ons ligt, dringt de noodzaak van de uitvoering ervan zich steeds heviger aan ons op. Het zou wel gemakkelijk zijn als met het aanbieden van dit plan vanzelf ook de verwezenlijking gewaarborgd zou zijn. Helaas hebben wij de ervaring dat niets vanzelf gaat en dat niemand staat te springen om bepaalde taken op zich te nemen.

Het beleid is erop gericht dat alle leden actief betrokken zullen zijn bij het wel en wee van de AVDN, de ontwikkelingen van het vak textiele werkvormen en het funktionieren van kollega's in alle takken van onderwijs. Dit beleid kan niet uitgevoerd worden zonder medewerking van mensen die zich willen inzetten voor hun vak, die willen meewerken aan het verwezenlijken van het doel: textiele werkvormen naast tekenen en handvaardigheid in het lager, ~~algemeen voortgezet~~ **voortgezet onderwijs**, alswel het lager, middelbaar en hoger beroepsonderwijs.

2. Ontwikkelingen tot nu toe

In de afgelopen vijftien jaar - zolang als de AVDN bestaat - is ons vak in een stroomversnelling geraakt. Het veranderde van louter nuttig en versierend bezig zijn met textiel naar een vak met een duidelijk eigen identiteit binnen de beeldende vorming. Niet alleen de uitgangspunten zijn vergroot met voorheen ondenkbare thema's en middelen, maar tevens is het materiaal textiel onderzocht op zijn beeldende mogelijkheden en toepassingen. Onderzoeken naar nieuwe mogelijkheden van en met textiel, zoals de ontwikkelingen van het Bauhaus, de Poolse weefsters en de invloed van de Biennales van de laatste tien, twintig jaar laten zien, hebben geleid tot een stormachtige ontwikkeling van de textiele kunst die zich een niet weg te denken plaats binnen de moderne kunst heeft verworven. Deze ontwikkeling heeft een belangrijke invloed op textiele werkvormen in het onderwijs uitgeoefend.

De AVDN stelde zich tot doel haar leden zoveel mogelijk bij te staan en te begeleiden. Jarenlang werden bijscholingskursussen georganiseerd, die weliswaar geen bevoegdheden konden geven, maar duidelijk in een behoefte voorzagen en een ontwikkeling in gang zette, die ertoe leidde dat de NLO's de bijscholing op zich genomen hebben.

Met de invoering van de Mammoetwet in 1968 werd het vak handvaardigheid opgenomen in de Wet op het Voortgezet Onderwijs en werden zeer verwarrend zowel "handenarbeid" als "handwerken" hiertoe gerekend. Dit leidde tot de onderscheiding Handvaardigheid I en Handvaardigheid II en met de laatste werd textiele werkvormen bedoeld.

In het schooljaar '71-'72 ging het Experiment Eindexamen textiele werkvormen voor Mavo en Havo van start, gelijk met handenarbeid, tekenen en muziek. Dit betekende dat de docenten veel doelgerichter te werk moesten gaan dan tot dan toe gebeurde. Vooral oriëntatie op het vak kunstgeschiedenis-kunstbeschouwing en een omschakeling naar beeldend vormen leverde vele kollega's hoofdbrekens.

Het experiment Mavo werd in 1977 en het experiment Havo in 1978 afgesloten waarna het vak werd vrij gegeven en het examen ~~opengesteld~~ werd voor alle Mavo en Havo scholen, die nu aan de eindexamens mee kunnen doen.

Hier ligt een taak voor de AVDN om het nivo van deze examens te bewaken.

De beleidskommissie in deze samenstelling is goed op de hoogte van déze ontwikkelingen. Vanzelfsprekend zullen in andere takken van onderwijs dergelijke ontwikkelingen gaande zijn, zoals b.v. het projekt MHN0 - MSP0. Het verdient aanbeveling de ontwikkelingen in de verschillende takken van onderwijs, zoals deze in de bijlage vermeld zijn, jaarlijks bij te stellen en aan te vullen.

Meer waardering dus voor textiele werkvormen als volwaardig vak met een eigen identiteit binnen de beeldende vorming, gelijkwaardig aan ieder ander vak in het Voortgezet Onderwijs, de Pedagogische Akademies, de Nieuwe Leraren Opleidingen en de Akademies voor Beeldende Vorming. Daarnaast is de functionele en vaktechnische kant van textiel, zoals het vervaardigen van kleding, de laatste jaren tussen de wal en het schip geraakt (Na, Nr, Nq). Tegelijkertijd zien wij ons vak verdwijnen uit het Lager Onderwijs, ondergeschoven bij handvaardigheid, zonder enige garantie dat het binnen de "expressievakken" z'n plaats zal behouden. Er moet geknokt worden om beschikbare uren bij het Voortgezet Onderwijs, om een plaats "boven of onder de streep", om het vak verplicht of fakultatief te stellen.

Eenzijds reden tot juichen om het grotere belang van textiele werkvormen: als beeldend middel, in de beeldende kunst en binnen de opleidingen.

Anderzijds is het vak niet langer verplicht in het Lager Onderwijs en worden vakleerkrachten daar ontslagen. Verder verdwenen vaktechnische opleidingen (b.v. weefopleidingen, Hogere Textielscholen).

Tegelijkertijd kunnen wij een ontwikkeling waarnemen waarbij textiel in het buitenschools gebeuren een grote plaats inneemt. Kreativiteitscentra, klub- en buurthuiswerk, damesbladen en stoffenhandelaren vullen met hun kursus-aanbod het onderwijs aan.

3. Konsekwenties

Wanneer de AVDN dit beleid zal gaan uitvoeren (en veel keus is er o.i. niet, wil de vereniging redenen van bestaan hebben) dan zal er veel werk te doen zijn, meer dan ooit waarschijnlijk.

En altijd zal er weer een situatie dreigen te ontstaan, zoals die in het begin van de inleiding beschreven wordt: zoveel werk te doen, dat op het waarom en hoe geen zicht meer is. Vandaar ons voorstel om het beleid regelmatig te evalueren om adequaat inhaken op nieuwe ontwikkelingen mogelijk te maken. Daartoe wordt het bestuur geadviseerd twee maal per jaar een extra vergadering uit te schrijven, die openbaar is en waarvan de notulen gepubliceerd dienen te worden in het maandblad.

Op u lezer wordt een tweeledig beroep gedaan:

Enerzijds wordt uw medewerking gevraagd om het beleid van de AVDN te helpen verwezenlijken; om u in te zetten om werkgroepen, distrikts- en regiogroepen zinvol te laten functioneren. U zult waakzaam en kritisch het werk van uw vereniging moeten volgen en uw betrokkenheid moeten tonen, wil de AVDN ooit iets voor u en uw kollega's kunnen bereiken.

Anderzijds zult u persoonlijk en waarschijnlijk eenzaam en alleen moeten vechten voor uw vak in uw school. Vechten voor een plaats voor textiele werkvormen naast tekenen en handvaardigheid. U zult uw vak jammer genoeg altijd weer moeten waarmaken, laten zien dat een van oorsprong oud vakgebied niet zomaar verdwijnen kan.

U en wij allen zullen eisen moeten stellen aan een volwaardige outillage van onze lokalen, aan het voor het vak beschikbare budget, aan het aantal voor het vak uit te trekken uren. Wij zullen altijd weer in discussie moeten treden met direktoren, kollega's en vakleerkrachten tekenen en handvaardigheid; eisen dat er naar ons geluisterd wordt. Wij zullen inspekties moeten benaderen; O & W en CRM steeds weer laten merken, dat ze niet zomaar over ons kunnen beslissen. Wij zullen in het georganiseerd overleg en in samenwerking met de vakbonden ons moeten buigen over de vakinhoudelijke en rechtspositionele aspecten. Wij zullen moeten eisen, vechten, argumenteren en protesteren. Wij zullen de plaats van ons vak in het onderwijs en haar eigen identiteit waar moeten maken door te tonen wat ons vak, wat wij waard zijn. Vóór het te laat is!

Wij willen ieder, die een bijdrage aan deze beleidsnota heeft geleverd, vanaf deze plaats bedanken.

Het is moeilijk om alle gevoelens van waardering, dankbaarheid en opluchting, voor het gedane werk en het gereed komen van dit stuk, onder woorden te brengen; wij willen daarbij niemand te kort doen. Immers, zonderde hulp van de vele informateurs, meeschrijvers, meedenkers (vaak op de achtergrond) en AVDN-leden die reacties stuurden n.a.v. het konsept, zou er geen beleidsplan voor U liggen.

Laten we hopen dat de vruchtbare gevolgen van dit werk evenredig groot zullen zijn aan de inspanning van alle medewerkers om het tot stand te brengen.

Utrecht, oktober '81

De beleidskommissie:

Yvonne van Buul		LBO/LHNO	bestuurslid
Anne Mieke Diepersloot		PA	bestuurslid
Loes de Hoog	koördinator	LO	bestuurslid
Gesa Pander		NLO	
Anneke Veltman		MAVO/HAVO/VWO	
Dolly Verhoef		HBO-Ergotherapie	

11. WERKWIJZE

1. Opdracht van het bestuur van de AVDN

Deze opdracht is gegeven aan de beleidskommissie en behandeld in de bestuursvergadering van 29 april 1980:

1. Hoe staat het met de ontwikkeling van het vak textiele werkvormen/naaldvakken binnen de verschillende takken van het onderwijs?
2. Aanbeveling om contacten te konkretiseren tussen de verschillende groeperingen binnen de AVDN.
3. Analyseren en aanbevelingen doen voor veranderingen van het draaiboek voor werkgroepen.
4. Komen tot voorstellen betreffende naamswijziging en de daarbij te volgen procedure (minimaal twee mogelijkheden).
5. Analyseren van en aanbevelingen doen betreffende contacten
 - a. binnen en buiten de vereniging
 - b. binnen de federatiedit in relatie met de statuten.

2. Uitvoering

- 2.1. De beleidskommissie werd samengesteld uit 7 vertegenwoordigers van verschillende takken van onderwijs. Ieder lid raadpleegde de achterban voor informatie en stellingname. Door drukke werkzaamheden gedwongen heeft Annet Iedema (LO/HNO) zich na verloop van tijd teruggetrokken. Geïnteresseerde leden van de AVDN werden op de jaarvergadering (mondeling) en erna (schriftelijk) in de gelegenheid gesteld het konsept-beleidsplan te bekritisieren en aan te vullen.
Alvorens het beleidsplan te drukken en aan alle leden te versturen, werd het aan het bestuur voorgelegd en besproken op twee extra bestuursvergaderingen d.d. 12 en 30 september 1981.
- 2.2. Om tot een overzicht te komen van de ontwikkelingen van ons vak in de verschillende takken van onderwijs hebben wij geprobeerd om:
 - alle takken van onderwijs (waar ons vak gegeven wordt) op een rij te zetten;
 - de doelstellingen van textiele werkvormen/naaldvakken voor die takken van onderwijs te achterhalen.Deze zijn nu nog onvolledig. Het lijkt ons nuttig in de komende tijd te trachten de doelstellingen van textiele werkvormen in alle takken van onderwijs te verzamelen en deze, om de ontwikkelingen in ons vak goed te kunnen volgen, van tijd tot tijd bij te stellen en aan te vullen.

Deze vindt u in de bijlage.

III VAKINHOUDELIJKE ASPEKTEN

1. De identiteit van het vak textiele werkvormen

De identiteit van het vak ligt in het materiaal textiel, zijn oorsprong, eigenschappen, kwaliteiten en gebruik; deze kunnen beeldend, beschouwend of functioneel zijn. De draad, de lap, textiel in het algemeen zijn alle daarop terug te voeren. Zolang de mens leeft, maakt hij gebruik van textiel; het is niet weg te denken uit zijn leven.

De geschiedenis laat zien dat de mens op een inventieve manier textiel liet ontstaan. Ingenieus bewerkte en verwerkte hij de natuurlijke materialen. Hij leerde dat textiel specifieke eigenschappen bezit en hij maakte hiervan doelbewust gebruik. Hij ontdekte dat textiel oneindig veel bewerkings- en verwerkingsmogelijkheden bood.

De mens kan zich zijn wereld niet indenken zonder textiel; hij drukt zich er in uit, hij bekennt er kleur door (ook in cultureel-maatschappelijk opzicht), zijn persoonlijkheid komt vaak door zijn keuze naar voren.

Textiel scheidt warmte in het leven, het beschermt, omhult en verfraait; textiel komt in iedere levenssituatie voor.

Textiel als objekt ter beschouwing heeft te maken met relaties, algemene beeldinformatie, kunstgeschiedenis en kunstbeschouwing.

Textiel als beeldend middel om zich te uiten, heeft te maken met de specifieke eigenschappen van het materiaal; het doen van keuzen t.a.v. materiaal, techniek, beeldaspecten en sociaal-maatschappelijke visies.

Het verwerken van textiel tot een functioneel doel heeft te maken met technische vaardigheden, ervaringen en functioneel gebruik van textiel.

Textiel is te verdelen in de volgende categorieën:

A. Textiel als wezenlijk deel in de ervaringswereld van de mens

- de mens groeit op met textiel.
- de mens moet in zijn leven voortdurend een keuze doen t.a.v. textiel.
- textiel doet een appèl op de mens (het materiaal als zodanig)
- de mens ervaart de specifieke eigenschappen van textiel.
- de mens interpreteert textiel vanuit zijn ervaringswereld.
- de mens ondervindt bescherming van textiel (klimaat, beschadiging).

B. Textiel in het tijdsbeeld

- door textiel drukt men zich tijdgebonden uit.
- textiele vormgeving wordt bepaald door de tijd waarin het vervaardigd is en is daardoor een belangrijke informatiebron.

C. Het kommunikatieve aspekt van textiel in het maatschappelijk leven

- de mens kan zich d.m.v. textiel van anderen onderscheiden in:
 - groepen, kulturen, groeperingen, kollektiviteiten, categorieën.
 - status, funktie
 - religie
 - toneel.
- funktioneel textiel kan afhankelijk van de toepassing kommunikatieve kwaliteiten bezitten (kleding, vlaggen, binnenhuistextiel).

D. Het verwerken van textiel tot een funktioneel doel

- de mens moet zich van jongs af aan vaardigheden en ambachten eigen maken, eigen en andermans ervaringen gebruiken, wil hij textiel funktioneel kunnen verwerken (tot b.v. kleding, binnenhuistextiel en gebruikstextiel).

E. Textiel als objekt

- de mens kan textiel als objekt beschouwen in die zin, dat de elementen "vorm, kleur, ruimte, beweging, materiaal, uitdrukkingswijze, enz." als enig uitgangspunt dienen.

F. Het textiele materiaal als beeldend middel om zich te uiten

- de mens laat textiel ontstaan; hij bewerkt en verwerkt het materiaal; hij ontwikkelt uitdrukkingwijzen (technieken). Hiertoe is specifieke kennis nodig, hij ervaart het ambacht.
- door het werken met textiele materialen ontwikkelt de mens zijn tactiele-motorische waarneming.
- door het vervaardigen, bewerken en verwerken van textiele materialen bevordert de mens het beschouwend vergelijken en maakt keuzen.

Nadere toelichting:

Bij dit alles maakt de mens gebruik van textiele eigenschappen o.a.

- textiel kent structuur en laat zich textureren.
(structuur: onderliggende samenhang, textuur: oppervlakte-bewerking).
Werkvormen: ontstaansmogelijkheden van textiel.
 het bewerken van textiel.
 het verwerken van textiel.
- textiel kent kleur en laat zich kleuren.
Werkvormen: verven, bedrukken, spuiten, enz.
- textiel kent plasticiteit en laat zich plastisch verwerken.
Werkvormen: vouwen, hangen, stapelen, vullen, verstijven, enz.
- ook de z.g. niet-traditioneel textiele materialen met textiele eigenschappen kan men tot textiel rekenen o.a. leer, polyestervezel, polyamide, pvc-vezels, polypropyleen, acryl, enz.

2. Algemene doelstelling beeldende vorming

In zijn algemeenheid is de beeldende vorming gericht op het ervaren van de zichtbare en voelbare omgeving.

Nader omschreven geeft dit aan dat - naar richting en nivo - het vermogen van de leerling ontwikkeld wordt om:

- inzicht te verwerven in beeldende middelen en elementen die het beeld bepalen.
- door middel van het maken van werkstukken uitdrukking te geven aan zijn leefwereld.
- door middel van het maken van werkstukken iets van zijn gevoelens en opvattingen aan anderen mee te kunnen delen.
- de eigen werkstukken en het werk van anderen te begrijpen en duidelijk te maken.
- verbanden te kunnen leggen tussen het maken van twee- en drie-dimensionaal werk en de niet-beeldende, cultureel-maatschappelijke verschijnselen en opvattingen.
- de zichtbare en voelbare wereld op zijn waarde te schatten en bewust zelfstelling te nemen in deze wereld: zelfstandig keuzen te kunnen maken.
- de bewustwording te ontwikkelen van eigen kunnen - zoals: inzicht, organisatievermogen, doorzettingsvermogen, nauwkeurigheid, zelfstandigheid, het kunnen geven en inkasseren van kritiek.
- een bewustwording te ontwikkelen van het functioneren in een groep (sociale houding) zoals: werkhouding, hulp geven aan anderen, het samen iets tot stand brengen (groepswork).

3. Algemene doelstelling textiele werkvormen

Algemeen kan men stellen dat daar waar textiele werkvormen in het onderwijspakket van een instelling wordt aangeboden, de doelstellingen onder één noemer zijn te brengen.

Het vak textiele werkvormen levert een bijdrage binnen het onderwijs en de buitenschoolse vorming tot de ontwikkeling en bewustwording van de persoonlijkheid van de leerling, tot de ontwikkeling van de leerling in relatie tot zijn medemensen en tot de ontwikkeling van de bewustwording van de leerling van zijn cultureel-maatschappelijke omgeving.

De doelstellingen van textiele werkvormen zijn:

- het ontwikkelen van de visuele en taktiele waarneming
- het ontwikkelen van specifieke motoriek
- het verwerven van kennis, inzicht en vaardigheden omtrent technieken, materialen en gereedschappen
- het leren hanteren van textiele werkvormen om in staat te zijn zich hierin beeldend uit te drukken
- het ontwikkelen van kwaliteiten, gericht op het vervaardigen van functioneel textiel (kleding, gebruiks- en binnenshuistextiel).

4. Relatie met de vakken tekenen en handenarbeid

Wanneer je de beschouwelijke aspecten van textiel bekijkt, zijn er wel degelijk relaties met de vakken tekenen en handenarbeid omdat deze drie vakken zich bezig houden met beeldende verschijnselen. Wat betreft kunstgeschiedenis en kunstbeschouwing is integratie mogelijk. Ook wat betreft de didaktiek van het onderwijs hebben deze vakken dezelfde uitgangspunten en gemeenschappelijke doelen.

Toch zijn we niet voor, zelfs tegen een samenvoeging van deze vakken tot één vak beeldende vorming, omdat dat de identiteit van de drie vakken niet tot zijn recht komt.

Bovendien vrezen we dat daardoor het aantal uren per vak drastisch verminderd zal worden, wat niet alleen consequenties zal hebben voor de docenten, maar ook de drie vakken en de leerlingen niet ten goede zal komen.

Om nauw contact met de vakken tekenen en handenarbeid te bevorderen, geven wij de volgende suggesties:

- a. Het organiseren van kontaktdagen die gewijd kunnen worden aan de genoemde problematiek.
- b. Het elkaar op de hoogte houden van de ontwikkelingen in de drie vakgebieden.
- c. Het streven naar samenwerking van de verschillende vakgebieden binnen één school, binnen één schooltype, binnen het onderwijs en binnen de Federatie.
- d. Alles in het werk stellen om de gemeenschappelijke doelen te bereiken.

IV. ORGANISATORISCHE ASPEKTEN

1. De functie van de AVDN

Volgens artikel 3 van de statuten heeft de vereniging ten doel:

1. Bevordering en instandhouding van de textiele werkvormen in het onderwijs en tevens de bevordering en instandhouding van het kunst- en kultuuronderwijs.
2. Het contact te bevorderen tussen de leraren in textiele werkvormen uit alle soorten onderwijs.
3. Behartiging van de onderwijskundige belangen van het vak.

2. Het samenwerkingsverband BVO

De ADVN vormt sinds 1974 met de Nederlandse Vereniging voor Tekenonderwijs (NVT0) en de Vereniging Leraren Handvaardigheid/Handenarbeid (VLH) het samenwerkingsverband Stichting Beeldende Vorming Onderwijs (BVO).

Deze stichting stelt zich ten doel de gezamenlijke belangen te behartigen van de drie verenigingen. Zij streeft naar:

- een hechte samenwerking tussen de drie zusterverenigingen,
- het ter kennis brengen van standpuntbepalingen van elk der verenigingen,
- het stimuleren van vergelijking en vernieuwing van didactische en inhoudelijke aspecten van de drie vakken,
- het optimaal bevorderen van opleidingsmogelijkheden,
- het gezamenlijk publiceren en verspreiden van documentatie-materiaal,
- het bestuderen van zaken die betrekking hebben op het onderwijs in de drie vakken,
- het gezamenlijk organiseren van tentoonstellingen, konferenties, kongressen, e.d.

Ieder van de drie verenigingen heeft zijn eigen statuten en moet zich kunnen verenigen met de statuten van de BVO. Ondanks vele structurele en inhoudelijke moeilijkheden zijn sinds kort de statuten van de stichting goedgekeurd. Van een optimale samenwerking kan tot nog toe helaas niet gesproken worden, alhoewel het belang daarvan wel degelijk wordt ingezien.

Daarbij spelen de achtergronden van de drie verenigingen en hun verschillende opvattingen soms een storende rol.

De ADVN kiest duidelijk voor een samenwerkingsverband, waarbij een ieder van de drie verenigingen haar eigen identiteit behoudt, zoals dat ook bij elk van de drie vakken het geval is.

Tevens is de stellingname tegen één vak beeldende vorming op dit moment nog niet eensluitend in de stichting BVO. Standpuntbepaling zal altijd eerst in de bestuursvergadering van de respektievelijke verenigingen moeten plaatsvinden, voordat dergelijke vragen van de ene aan de andere vereniging beantwoord kunnen worden.

2.1. De adviesfunctie van de AVDN

De AVDN is de enige belangenvereniging voor docenten textiele werkvormen in het land, die wat de inhoud van het vak betreft, in verscheidene gevallen geraadpleegd wordt. De know-how van de AVDN is gebaseerd op de eigen ervaring en de weinig brede kennis van de leden, die toch nog lang niet alle docenten textiele werkvormen in Nederland vertegenwoordigen. Zodoende blijven er hiaten bestaan wat vakinformatie betreft en kost het vaak veel tijd en energie om op inhoudelijk nivo goed geïnformeerd te raken over ontwikkelingen in de verschillende takken van onderwijs. Iets dat wel vereist wordt, wil men stelling kunnen nemen. Het is daarom van het grootste belang dat alle leden trachten kollegaal lid te maken van de AVDN.

Daar waar de AVDN de belangen van het vak textiele werkvormen binnen de stichting BVO wil behartigen, zal zij er goed aan doen voor wat de rechtspositionele zaken aangaat, kontakten te onderhouden met docentenvakverenigingen.

2.2. Professionalisering

Er zouden veel administratieve en uitvoerende taken van de drie zusterverenigingen door één buro BVO gekoördineerd kunnen worden, waardoor de werkzaamheden van de voorzitters, penningmeesters, sekretarissen en ledenadministraties in belangrijke mate verlicht zouden worden; iets dat zo langzamerhand een noodzaak is.

De AVDN denkt aan het oprichten van een buro BVO, waar de drie verenigingen terecht kunnen voor organisatorische en administratieve zaken en waar tevens alle informatie in te winnen is die voor de verenigingen en hun leden van belang is.

2.3. Werkgroep professionalisering BVO

Om de mogelijkheden van professionalisering te onderzoeken, stelde de BVO in febr. '81 een commissie samen, waarvoor iedere vereniging één vertegenwoordiger afvaardigde, welke in een latere fase uitgebreid is tot twee vertegenwoordigers per vereniging. Dit resulteerde in een stuk met overwegingen en suggesties, dat nu door de besturen der drie verenigingen en de stichting BVO bediscussieerd wordt.

Bij de aanbeveling van de werkgroep professionalisering hebben de volgende argumenten tot uitgangspunt gediend.

- Professionalisering zal veel geld gaan kosten, dat door de leden van de drie verenigingen moet worden opgebracht.
- De drie verenigingen worden nooit betrokken in het georganiseerd overleg (met de ministers) waar de beslissingen vallen.
- Om in het georganiseerd overleg mee te kunnen spreken, moet men zich scharen onder één van de vijf vakcentrales die afgevaardigden naar bijzondere commissies en georganiseerd overleg sturen.
- Aansluiting bij een centrale levert taakuren op die aan bestuurlijke zaken besteed kunnen worden door bestuursleden of een staffunktionaris. Het aan de centrale bestede geld vloeit zo gedeeltelijk weer terug naar de verenigingen.
- Aansluiting bij een centrale biedt rechtspositionele bijstand en hulp **bij** het opzetten van een buro.

Van de vijf vakcentrales komen alleen de CMHA (Centrale voor Middelbare en Hogere Ambtenaren) en het AC (Ambtenaren Centrum) in aanmerking, omdat deze geen levensbeschouwelijke of politieke achtergrond hebben.

De commissie professionalisering zal de konsekventies nader bestuderen en hiervan regelmatig verslag uitbrengen in het maandblad.

2.4. Het maandblad Beeldende Vorming

De BVO geeft elf maal per jaar een vaktijdschrift uit, waar het verenigingsnieuws van de drie verenigingen en informatie van de stichting BVO in worden gepubliceerd en daarnaast alle informatie die voor de drie vakgebieden van belang zijn.

Ieder der drie verenigingen levert een redakteur die regelmatig contact onderhoudt met de vereniging en daarom zitting heeft in het bestuur.

Het maandblad is van groot belang voor de drie verenigingen, voor het onderwijs in de drie vakken en voor de beeldende vorming in het algemeen.

Het houdt zich in hoofdzaak bezig met opinievorming, nascholing en informatie.

De redakteur zal moeten zorgen dat de belangen van het maandblad en de vereniging met elkaar in overeenstemming zijn.

2.5. Gezamenlijke evenementen

Gezien het belang van het op de hoogte zijn van elkaars standpunten en het kunnen samenwerken van de drie vakken in het onderwijs, dringen wij er op aan het organiseren van tentoonstellingen, konferenties, congressen e.d. door de stichting te stimuleren, zodat er ieder jaar toch één gezamenlijke activiteit is.

Onze gedachten gaan uit naar kongresdagen waar b.v. één schooltype onderwijs centraal wordt gesteld (zoals studiedag pa/klos in '76), themadagen enz.

Onderwerpen zouden kunnen zijn:

- relaties tussen de drie vakken
- integratie kg/kb in de drie vakken
- de didaktiek van de drie beeldende vakken.

3. Naamsverandering

3.1. Naamsverandering van de docenten

In verband met de veranderde identiteit van het vak is het raadzaam in het vervolg te spreken over textieldocenten en niet over naaldvakdocenten, of handwerkonderwijzeressen.

3.2. Naamsverandering van de vereniging

Wij achten ons als beleidskommissie niet bevoegd om uit naam van alle leden een nieuwe naam te bedenken.

De commissie adviseert de naam van de AVDN zodanig te veranderen, dat alle textieldocenten in de verschillende takken van onderwijs zich in de nieuwe naam kunnen herkennen.

Op de jaarvergadering '81 is er een commissie ad hoc ingesteld, die deze zaak gaat regelen op korte termijn. Deze kan:

- a. een voorstel doen aan de leden;
- b. een enquête houden onder alle textieldocenten;
- c. een oproep doen in het maandblad.

Omdat het in de verwachting ligt dat een nieuwe naam tijd nodig heeft om in te burgeren, moet alles in het werk gesteld worden om deze nieuwe naam bij iedereen en alle instanties te introduceren en te koppelen aan het image van de vereniging, want daar mag ook wel het een en ander aan opgepoetst worden. De commissie "nieuwe naam" zal hiervoor richtlijnen moeten geven.

We raden aan de eerste twee letters te handhaven, gezien de betekenis, de klank en de **vooraanstaande plaats in het alfabet.**

4. Het draaiboek werkgroepen

Voor het functioneren van werkgroepen heeft de AVDN enige jaren geleden een draaiboek samengesteld, dat vermeldt welke richtlijnen de AVDN volgt ten opzichte van de werkgroepen en welke regels aan de werkgroepen meegegeven worden.

De beleidskommissie adviseert de AVDN het draaiboek bij te stellen om achterhaalde zienswijzen ten aanzien van ontwikkelingen te herzien.

Wat de inhoudelijke aspecten betreft zal de AVDN altijd de motivatie, uitgangspunten en doelen van een werkgroep moeten toetsen aan het gehele beleid.

Het gedeelte dat over de financiële aspecten gaat behoeft zeer zeker verandering, gezien de krappe situatie van de financiën van de AVDN. Het is onmogelijk om alle gemaakte kosten te vergoeden. Duidelijke richtlijnen voor wat wel en wat niet door de AVDN vergoed wordt, zullen een eerste vereiste zijn.

De financiële konsekventies van het functioneren van een werkgroep heeft meerdere uitgangspunten:

- a. Welke werkzaamheden gaan ze verrichten en wat gaat het kosten.
- b. Hoeveel geld is er voor een werkgroep ter beschikking.
- c. Ieder initiatief is welkom; de verenigingskas draagt alle kosten.

Om met c) te beginnen: dit zou een onzakelijke benadering zijn en de vereniging in zo grote moeilijkheden kunnen brengen, dat het direkt afvalt.

Wanneer we a) gaan hanteren als richtlijn, moet een plafond in de financiële mogelijkheden door het bestuur worden aangegeven.

Een werkgroep moet dan vroegtijdig, d.w.z. in september i.v.m. het opstellen van de verenigingsbegroting, aangeven welke activiteiten men in het volgend jaar wil gaan ontplooiën en de daarbij behorende gespecificeerde begroting indienen. Studiedagen worden apart en ook gespecificeerd begroot.

Richtlijnen t.a.v. vergoedingen van reis- en verblijfkosten staan reeds in het draaiboek (pag. 7); zij kunnen zo nodig bijgesteld worden maar mogen de vergoedingen van bestuursonkosten niet passeren. (Is het Dagelijks Bestuur ook onder deze regelingen te scharen of heeft dat een andere positie dan de werkgroepen?).

Verder kunnen voor de normale werkzaamheden de afspraken met OKU als richtlijn dienen (zie notulen 19-08-'80) dus zes vergaderingen per jaar maximaal, de zes duurste reizen deklarereren als de werkgroep groter is dan zes personen, maximaal twaalf konsumpties per vergadering (kasbewijzen meezenden, anders geen vergoeding), een maximaal bedrag voor porti; geen huur vergaderruimte, geen telefoon- of andere administratieve vergoedingen, tenzij schriftelijk anders is vastgelegd.

De penningmeester van de vereniging moet budget-bewakend optreden, wat een taakverzwaring inhoudt.

Indien een studiedag in de planning is opgenomen:

Wanneer een werkgroep het van belang acht een studiedag te organiseren, zal dit duidelijk gemotiveerd aan het bestuur moeten worden voorgelegd. Deze zal de wenselijkheid moeten toetsen aan haar beleid en hierover met de werkgroep overleg moeten plegen.

Studiedagen bij de regio-groepen mogen voor de verenigingskas geen consequenties hebben; dit zou bij de werkgroepen ook het geval moeten zijn.

In de begroting voor de studiedag kunnen worden opgenomen:

Vervaardiging uitnodigingen, porti om die te verzenden, zaalhuur, inleider (reiskosten en salaris), werkmateriaal, konsumpties, vergoeding zaalpersoneel e.d. Deze kosten moeten via een bijdrage van alle deelnemers worden teruggewonnen.

Het bestuur zou voor een maximaal bedrag garant kunnen staan; wat niet in moet houden, dat een tekort automatisch aanvaard wordt.

Voor de voorbereidingskosten moeten ook sluitende afspraken worden gemaakt, b.v. niet meer dan twee extra vergaderingen, niet meer dan een bepaald bedrag voor telefoon en administratieve onkosten. Indien een extra medewerker gewenst is, komen diens onkosten ook ten laste van de studiedag.

Uitgangspunt b): Op de begroting staat een vast bedrag per werkgroep; die krijgt de vrijheid dat naar eigen goedgevoelen te besteden. De penningmeester van de vereniging zal budget-bewakend optreden en alle deklaraties vergoeden tot het begrote bedrag op is.

De consequentie hiervan is dat bepaalde werkgroepsleden met onbetaalde deklaraties blijven zitten. Bovendien zullen er onaangename discussies ontstaan over voorschotten op de rekening van het volgend jaar, niet afgemaakte werkzaamheden, proberen geld van niet-funktionerende groepen te bemachtigen, enz.

Het uitgangspunt a) is het moeilijkst bij de aanvang. Daar zullen de discussies plaatsvinden, maar een bereikt akkoord zal voor werkgroep en bestuur het prettigst zijn, omdat men een vol jaar zal weten waar men aan toe is, en rustig de aandacht op de inhoud van het werk gericht kan houden, zonder gehakketak om geld.

5. Adviezen om het vak vorm te geven in het onderwijs

5.a.1.

Stimuleren van reeds bestaande regiogroepen (alle takken van onderwijs) en het onderhouden van contacten ermee.

5.a.2.

Oprichten van distriktsgroepen (per schooltype) en het onderhouden van contacten ermee.

5.a.3.

Oprichten van landelijke werkgroepen per schooltype, met afgevaardigden van de distriktsgroepen.

Voor deze drie groeperingen:

- Aangeven van doelstellingen voor elk der groeperingen.
- Aanstellen van een koördinator van elke groep, deze fungeert als kontaktpersoon.
- Aanstellen van één centrale koördinator die informatie van alle groepen doorspeelt naar bestuur en zitting heeft in bestuur (taakomschrijving).

5.a.4.

Oprichten van landelijke werkgroepen met een speciale opdracht, b.v. een werkgroep die zich bezig gaat houden met:

- een begrippenlijst textiel, ter aanvulling van de begrippenlijst voor het centraal schriftelijk eindexamen MAVO/HAVO, algemeen gedeelte.
- didaktiek.
- stofomschrijving textiele werkvormen en kunstgeschiedenis-kunstbeschouwing, ten behoeve van het eindexamen MAVO/HAVO.
- (stofomschrijving) LBO.
- NLO
- Basisonderwijs (wakker maken)

5.b.

Een wisselwerking bewerkstelligen tussen bestuur en werk-, regio- en distriktsgroepen. De beleidskommissie adviseert het bestuur de kontaktpersonen twee maal per jaar bijeen te roepen om de structuur, wisselwerking, doelstellingen, enz. te bespreken.

- Het gaat om:
- a. het doorspelen van de informatie uit deze groepen naar alle leden toe,
 - b. het aanwijzen van een verantwoordelijke figuur voor de koördinatie van deze contacten.

5.c.

Het organiseren van landelijke kontaktdagen voor

- a. alle takken van onderwijs gezamenlijk
- b. één belangengroep afzonderlijk
- c. docenten te-ha-tex gezamenlijk

Mogelijke onderwerpen zijn: projektonderwijs, thematisch werken, BU0, basisonderwijs, het maken van een leerplan, doelstellingen formuleren, integratie van de beeldende vakken, evaluatie en beoordeling, enz.

Deze dagen kunnen georganiseerd worden door een commissie, samengesteld uit leden van de werk-, regio- en distriktsgroepen.

Prioriteiten voor basisonderwijs, thematisch werken, BU0.

Samenwerking met NLO's, is mogelijk. Zij hebben een aparte post voor konferentiedagen. Inhoudelijk moet de AVDN dan wel tot overeenstemming komen en weten wát zij wil met de NLO's (of één ervan).

5.d.

Kontakten onderhouden met en zonodig medewerking verlenen aan instanties die zich bezig houden met leerplanontwikkeling en experimentbegeleiding.

De Stichting Leerplan Ontwikkeling kan uit het werkveld benaderd worden met problemen die voor groepen scholen gelden.

5.e.

Kontakten onderhouden met de opleidingen:

- PA en OK (Pabo in oprichting)
- NLO's
- Akademies voor Beeldende Vorming.

5.f.

De AVDN van informatie voorzien.

Dit wordt door één (bestuurs)lid gedaan die deze informatie verzamelt en naar het bestuur doorspeelt. Deze onderhoudt kontakten met onderwijsondersteunende

instellingen zoals:

- De Schoolbegeleidingsdiensten (SBD) en Schooladviesdiensten (SAD); deze hebben een Werkgroep Provinciale Onderwijsdiensten (WPRO) te Den Haag en geven een maandblad uit (aan het bestuur laten sturen).
- De samenwerkende Landelijke Pedagogische Centra (LPC); basisinformatie aanvragen bij Algemeen Pedagogisch Studiecentrum (APS).
- Rijksinspekties en koördinerende inspektors.
- Stichting Leerplanontwikkeling (SLO)
- Het Centraal Instituut voor Toetsontwikkeling (CITO)

- NLO-organisaties:

- hoofddocentenoverleg (HOLLO)
- direktieoverleg (DOLLO)
- studentenoverleg (LOLO)
- besturenoverleg (OOSSEL)

Al deze instellingen vallen onder het Ministerie van Onderwijs.

- Het Centraal Beraad voor de Beeldende Vorming (CBBV)
 - De Landelijke Stichting Beeldende Vorming (LSBV))
 - De Nederlandse Stichting voor Kunstzinnige Vorming (NSKV))
 - De Stichting Audio-Visuele Vorming (SAV))
- wordt in de toekomst één.
- De edukatieve diensten van musea
 - Instituten voor creativiteitsontwikkeling (VCO), Leidsestraat, Amsterdam

Al deze instanties vallen onder het Ministerie van CRM.

Lagere overheden: Stichting **Musische Vorming**, Rotterdam.

Het is noodzakelijk kontaktpersonen aan te stellen voor deze instanties wanneer deze niet aanwezig zijn. Zij dienen de informatie te verzorgen naar de desbetreffende werk-, regio- en distriktsgroepen en/of via het maandblad. Verslag kan eventueel in het jaarboekje.

5.g.

Mondelinge en schriftelijke propaganda en werving van nieuwe leden: vooral naar de lerarenopleidingen toe actief wervend optreden, een informatiestencil gereed hebben.

Mondelinge propaganda aanvragen vanuit het bestuur om te mogen spreken op opleidingen.

Adressenbestand eindexamenkandidaten 1e, 2e en 3e graadsopleidingen opvragen, en van de kandidaten van akte K en U om informatie over de AVDN toe te sturen. Informatie verstrekken over kosten 2e en 3e lidmaatschap (NVT0 en VLH).

Propaganda naar de leden toe: om actief deel te nemen b.v. door zitting te nemen in één van de commissies. Publiceren in het maandblad.

5.h.

De AVDN zal vol zorg moeten zijn over de ontwikkelingen die leiden tot verflakking van het vak in alle takken van onderwijs. Zij zal zo nodig in samenwerking met VLH en NVT0 moeten aandringen op maatregelen bij alle instanties die daar verantwoordelijk voor zijn, zoals inspecties, gemeentebesturen en Ministerie van Onderwijs. Zij zal met name voor het basisonderwijs moeten pleiten voor een betere overgangsregeling in de periode vóór de inwerkingtreding van de nieuwe wet in 1988.

5.i.

Betreffende het maandblad: De belangen van de vereniging en het maandblad moeten in overeenstemming zijn. De redakteur - die voorgedragen is door de AVDN - moet het schrijven van artikelen door leden stimuleren. Hij moet informatie geven over achtergronden van ministeriële besluiten en doelstellingen en activiteiten van de onderwijsdienende instellingen, zoals genoemd onder f). Juist in verband met textiel in het onderwijs.

5.j.

Wenselijkheid van een follow-up van het werk van de beleidskommissie.

Om het beleid regelmatig te evalueren en een adequaat inhaken op nieuwe ontwikkelingen te waarborgen, adviseert de beleidskommissie het bestuur jaarlijks twee extra vergaderingen te wijden aan deze problematiek.

Deze vergaderingen zijn in principe openbaar en de notulen worden in het maandblad gepubliceerd; op de jaarvergadering wordt verantwoording afgelegd van het gevoerde en te voeren beleid. Ten behoeve van de beleidsvorming kunnen adviseurs op hun speciale kwaliteiten geraadpleegd worden.

Advies: Op de jaarvergadering 's-morgens informatie over het te voeren beleid, 's-middags algemene vergadering met principe besluiten.

5.k.

Het opbouwen van een archief waarin doelstellingen, beleidsvoornemens en ontwikkelingen, leerplannen, enz. van verschillende takken van onderwijs opgenomen worden met het doel deze gegevens te kunnen raadplegen in het belang van de vereniging, niet om in het verleden te wroeten, maar vooral om te weten wat er aan de gang is.

5.l.

Een systeem bedenken voor het inventariseren van de functies van de leden i.v.m. eventuele taken, commissies, enz.

Suggesties: akseptgirokaarten, oproep in het maandblad, via de regio's (ledenadministratie).

5.m.

Specifieke taken over bestuursleden verdelen en aan de leden bekend maken via maandblad.

V. BIJLAGE

1. Overzicht van de verschillende takken van onderwijs

Afgezien van de godsdienstige en/of politieke kleur van de onderwijsinstellingen kan men de verschillende schooltypen waar textiele werkvormen gegeven wordt, rubriceren in:

A. Algemeen Vormdend Onderwijs (AVO), te verdelen in nivo's:

- KO - Kleuteronderwijs)
- LO - Lager Onderwijs) wordt Basisschool
- MAVO - Middelbaar Algemeen Voortgezet Onderwijs
- HAVO - Hoger Algemeen Voortgezet Onderwijs
- VWO - Voorbereidend Wetenschappelijk Onderwijs
- Volwassen Onderwijs - dag- en avondscolen voor MAVO en HAVO.

B. Buitengewoon Onderwijs (BUO) te verdelen in vier categorieën:

1. Buitengewoon Onderwijs voor lichamelijk gehandicapten:

- scholen voor dove kinderen
- scholen voor slechthorende kinderen
- scholen voor ernstig spraakgebrekkige kinderen
- scholen voor blinde kinderen
- scholen voor slechtziende kinderen
- scholen voor lichamelijk gebrekkige kinderen
- scholen voor ziekelijke kinderen
- scholen voor meervoudig gebrekkige kinderen

2. Buitengewoon Onderwijs voor kinderen met leer- en gedragsmoeilijkheden, en

3. Buitengewoon Onderwijs voor geestelijk gehandicapten:

- Scholen verbonden aan een pedologisch instituut
- Scholen voor kinderen met leer- en opvoedingsmoeilijkheden (LOM)
- Scholen voor Buitengewoon Lager Onderwijs (BLO)
- Scholen voor Voortgezet Buitengewoon Onderwijs (VBO)
- Scholen voor moeilijk lerende kinderen (MLK)
- Scholen voor zeer moeilijk lerende kinderen (ZMLK)
- Scholen voor zwakzinnige kinderen verbonden aan gestichten
- Scholen voor moeilijk opvoedbare kinderen (MOK)
- Scholen voor zeer moeilijk opvoedbare kinderen (ZMOK)

4. Buitengewoon Onderwijs voor sociaal-ekonomisch bijzondere groeperingen:

- scholen verbonden aan inrichtingen voor kinderbescherming
- scholen voor schipperskinderen
- scholen voor woonwagenkinderen
- scholen voor kinderen van buitenlandse arbeiders

C. Beroepsgericht Onderwijs (LBO, MBO, HBO), te verdelen in nivo en richting:

LBO - Lager Beroeps Onderwijs

LHNO- Lager Huishoud- en Nijverheids Onderwijs

LEAO- Lager Economisch en Administratief Onderwijs

MBO - Middelbaar Beroeps Onderwijs

* = opleiding met textiele werkvormen.

- AB - Opleiding voor beroepen in de sektor van activiteitenbegeleiding
- * - arbeidstherapie
 - bewegingstherapie
 - * - bezigheidstherapie
- AG - Opleiding voor assisterende beroepen in de gezondheidszorg:
- apothekersassistent
 - doktersassistent
 - tandartsassistent
- HT - Opleiding voor beroepen in de huishoudtechnische sektor (nu Intas)
- (assistent)hoofd afdelingskeuken
 - (assistent)hoofd dieetkeuken; dieetassistent
 - * - hoofd huishouding in leerlingeninternaten
 - * - (assistent)hoofd huishoudelijke dienst
 - * - (assistent)hoofd schoonhouddienst
 - (assistent)hoofd voedingsdienst

Opleidingen voor sociaal-agogische beroepen, gesplitst in:

- SA I Sociaal-Agogisch I
- arbeidsmarktpolitiek/personeelsbeleid
 - sociale dienstverlening
- SA II Sociaal-Agogisch II (nu kinder-jeugd/jongerenverzorging)
- * inrichtingswerk
 - * cultureel werk
- SB - Opleiding sport en beweging
- jeugdwerk
 - gevangeniswezen
 - psychiatrische inrichtingen
 - rekreatiecentra
 - sociale jeugdzorg
 - sportwereld
 - vormingswerk
 - zwakzinnigenzorg
 - zweminrichtingen
- MK - Opleiding voor mode en kleding (nu kostuumnaaien en couture opleiding)
- * - in de technische richting
 - * - in de commerciële richting
 - * - in de creatieve richting

- VZ - Opleiding tot verzorgende
* - bejaardenverzorging
* - gezinsverzorging
* - kraamverzorging
- VP - Opleiding tot verplegende (deze opleiding blijft voorlopig
resorteren onder het ministerie van
Volksgezondheid
- verplegende A
- verplegende B
- verplegende Z
- UV - Opleiding voor beroepen in de sektor uiterlijke verzorging
(deze opleiding blijft voorlopig buiten het
herstruktureringproces).
- kappen
- manicure
- pedicure
- schoonheidsspecialist

Bij aanvaarding van het wetsontwerp van staatssecretaris drs. K. de Jong Ozn. op 27 maart 1981 ter invoering van een nieuwe onderwijssoort in het voortgezet onderwijs - middelbaar-, diensten-, gezondheids- en nijverheidsonderwijs (M.D.G.N.O.) - zullen bovengenoemde opleidingen in de plaats komen van het huidige middelbaar huishoud- en nijverheidsonderwijs en middelbaar sociaal-pedagogisch onderwijs (M.H.N.O./M.S.P.O.)

- M.E.A.O. - Middelbaar Economisch en Administratief Onderwijs
VHBO - Voorbereidend Hoger Beroeps Onderwijs
KLOS - Kleuterleidsters Opleiding

HBO - Hoger Beroeps Onderwijs

- PA - Pedagogische Akademie
NLO - Nieuwe Leraren Opleiding
Opleiding Ergotherapie
ABK - Akademie voor Beeldende Kunsten.

2. Ontwikkelingen en doelstellingen van het vak textiele werkvormen in verschillende takken van het onderwijs

2.1. het Lager Onderwijs

Handwerken stond van oudsher als verplichtvak op het rooster van het Lager Onderwijs.

Het was daar een van de oudste praktische vakken, waarmee jonge kinderen naast de vakken, die op het vergaren van kennis waren gericht, hun praktisch inzicht en "handigheid" konden ontwikkelen.

Het werd jarenlang als vooral "nuttig" voor meisjes geacht; jongens moesten meestal ondertussen rekenen en in het beste geval kregen ze slöjd (uit Skandinavië overgewaaid) of handenarbeid.

Het inzicht, dat een kind leert door doen, voelen en denken, gaf een algemene aanvaarding van handenarbeid (hier bedoeld als bezig zijn met de handen) in het Lager Onderwijs.

Het vak Handenarbeid deed zijn intree en werd op sommige scholen afwisselend aan jongens en meisjes gegeven naast Handwerken, dat inmiddels textiele werkvormen was gaan heten. In plaats van het nuttigheidsaspect was het beeldend, creatief aspect van groter belang geworden.

De laatste jaren zien wij een ontwikkeling, waarbij het onderwijs aan het jonge kind als een totaliteit gezien wordt. Het is niet meer onderverdeeld in aparte vakken, maar de leerstofgebieden worden geïntegreerd in een groter geheel. **Zo zal b.v. textiele werkvormen als onlosmakelijk onderdeel van de beeldende vorming een essentiële rol moeten gaan spelen binnen bovengenoemde integratie gedachte.**

Tegelijkertijd is er een streven merkbaar om in het onderwijs emancipatorisch gedrag te stimuleren en d.m.v. rol doorbrekende activiteiten de leerlingen zich een modernere visie op het functioneren in de maatschappij te doen eigen maken.

Onderwijskundig en in het licht van functioneren in een moderne maatschappij is dit een begrijpelijke ontwikkeling, waar echter blijft textiele werkvormen?

Met het niet meer verplicht stellen van het vak in het lager onderwijs dreigt het nu te verdwijnen in de expressie-activiteiten, waar het alleen nog terug te vinden zou kunnen zijn in het vak handvaardigheid.

Doordat op veel scholen, waar de term "textiele werkvormen" wordt gehanteerd, men eigenlijk "handwerken" zou moeten lezen, én doordat in veel scholen aan het vak inhoud wordt gegeven door docenten met oude

bevoegdheden zonder bijscholing of applicatie, ontstaat er een onduidelijk of verkeerd beeld van het vak. Dit onduidelijke beeld en de totale verwarring omtrent de belangrijkheid of wenselijkheid van een eigen plaats van textiele werkvormen binnen de beeldende vorming, ofwel naast handenarbeid en tekenen, heeft ertoe geleid dat verschillende gemeenten meenden ertoe te moeten overgaan vakleerkrachten textiele werkvormen (en handenarbeid) uit het lager onderwijs te ontslaan, met als excuus bezuinigingsmaatregelen van de overheid. Wij kunnen ons echter een vorm van geïntegreerd Basis Onderwijs voorstellen, waarbij vakleerkrachten textiele werkvormen wel een gewaardeerde plaats behouden, en hun vakinhoudelijke kwaliteiten een steun kunnen betekenen voor het schoolteam.

De wet op het Basisonderwijs, waarbij niet alleen integratie van vakgebieden is voorgesteld, maar tevens integratie van Kleuter- en Lager Onderwijs, is intussen aangenomen, met een overgangsmaatregel, wat het aanstellen van vakleerkrachten betreft, die tot 1988 zal gelden, als de wet in werking zal treden.

Ontwerp voor de nieuwe Basisschool

Uit "de grote lijnen", werken aan het schoolwerkplan basisonderwijs van Drs. W.B. Put en Frans Brakkee, een brochure van de Schooladviesdienst en de Stichting Musicische Vorming Rotterdam, noteren wij enkele artikelen uit het Ontwerp Wet (art. 10) Basisonderwijs:

Het onderwijs omvat, waar mogelijk in samenhang:

- a. zintuiglijke en lichamelijke oefening
- b. nederlandse taal
- c. rekenen en wiskunde
- d. engelse taal
- e. enkele kennisgebieden zoals: aardrijkskunde, geschiedenis, de natuur (waaronder biologie), maatschappelijke verhoudingen (waaronder staatsinrichting), geestelijke stromingen.
- f. expressie-activiteiten zoals: bevordering taalgebruik, tekenen en muziek, handvaardigheid, spel en beweging.
- g. bevordering van sociale redzaamheid, waaronder gedrag in het verkeer.
- h. bevordering van gezond gedrag.

Wij zijn van mening, dat het vak textiele werkvormen in het basisonderwijs een zinnige bijdrage kan leveren tot de ontwikkeling van het kind, in samenhang met andere vakken en zeker waar gesproken wordt over:

- zintuiglijke oefening en beheersing van de fijne motoriek
- rekenen (wiskundig én ruimtelijk inzicht)
- expressie-activiteiten
- bevordering van sociale redzaamheid (samenwerking)
- bevordering van gezond gedrag (wat dat dan ook wezen mag).

Wij leggen er de grootste nadruk op, dat naast handenarbeid, tekenen en muziek textiele werkvormen vermeld dient te worden bij de expressievakken in bovengenoemde artikelen uit het Ontwerp van Wet (art. 10), voor de organisatie daartoe in het schoolwerkplan voor het Basisonderwijs (art. 12).

Het ligt in de bedoeling, dat in de toekomst (de Wet op het Basisonderwijs) de leerkrachten in staat zullen zijn alle vakken zelf te geven, d.w.z. dat binnen een team van leerkrachten op een Basisschool alle specialisaties vertegenwoordigd zullen zijn en vakleerkrachten overbodig worden. Het komt erop neer, dat de interesse voor textiele werkvormen en daarmee het behoud van het vak, geheel wordt teruggeschoven naar de P.A.'s. Geen verplichting bij het Basisonderwijs geeft verdwijning!

De AVDN vindt dat:

- onder de noemer Beeldende Vorming, Textiele Werkvormen genoemd dient te worden, evenals Tekenen en Handenarbeid
- onder de noemer Handvaardigheid II, Textiele Werkvormen genoemd dient te worden
- in het Basisonderwijs goed geschoolde Vakleerkrachten T.W. hun plaats dienen te behouden.

Doelstellingen Lager Onderwijs

Algemene doelstelling:

De ontwikkeling van het kind van zes tot twaalf jaar te bevorderen en begeleiden, hiaten of storingen te onderkennen en verhelpen om zodoende een basis te vormen, waarmee het kind via vervolgonderwijs tot een volwaardig lid van de maatschappij kan uitgroeien met al zijn persoonlijke, sociale en maatschappelijke mogelijkheden.

Bij het L.O. kan men onderscheid maken tussen opvoedingsdoelen en onderwijsdoelen.

Voor textiele werkvormen op de lagere school ontbreekt tot nog toe iedere formele doelstelling. Deze hebben wij als volgt geformuleerd:

Opvoedingsdoelen van textiele werkvormen:

- ontwikkelen van de creativiteit, vindingrijkheid en originaliteit
- ontwikkelen van het vermogen tot het leggen van relaties, het veranderen van functies en het kunnen analyseren en synthetiseren
- ontwikkelen van een kritische houding en begrip voor eigen en andermans werk, het kunnen inkasseren van kritiek
- het ontwikkelen van organisatievermogen, doorzettingsvermogen, redzaamheid, nauwkeurigheid, zelfstandigheid
- het verwerven van kennis van kunstuitingen en ontwikkeling van waardering hiervoor
- het bevorderen van een sociale houding en positieve werkhouding; hulp kunnen en willen geven aan anderen.

Onderwijsdoelen textiele werkvormen:

- het verwerven van kennis, inzicht en vaardigheden omtrent technieken, materialen en gereedschappen
- het ontwikkelen van visuele en taktiele waarneming
- het ontwikkelen van een specifieke motoriek
- het leren hanteren van textiele werkvormen om zich beeldend uit te drukken
- het leren hanteren van vorm- en beeldelementen
- het ontwikkelen van kwaliteiten, gericht op het vervaardigen van functioneel textiel (kleding, gebruiks- en binnenhuistextiel).

2.2. V.B.O. - Voortgezet Buitengewoon Onderwijs

M.L.K. - Moeilijk Lerende Kinderen

Leerplan Textiele Werkvormen.

Textiele werkvormen wordt in het eerste jaar aan jongens zowel als meisjes gegeven. In de rest van de leerjaren krijgen de meisjes het verplicht (jongens eventueel fakultatief).

De lessen in de eerste jaars gemengde groepen zullen een meer creatief karakter hebben, waarnaast ook enkele eenvoudige nuttige handwerkzaken aan de orde komen, zoals b.v. het aanzetten van knopen e.d.

Aan de meisjes zal een afwisseling in technieken aangeboden worden. Zowel het creatieve als het nuttige aspekt komen hier allebei aan de orde.

Beide aspekten zullen in de loop der schooljaren opgebouwd worden en individueel aangepast worden naar capaciteiten en interesse van de leerling.

Binnen deze opzet vallen de volgende onderdelen:

- de leerlingen de basistechnieken textiele werkvormen aanleren.
- de leerlingen vanuit hun eigen creativiteit zich te leren uiten en dit in de textiele werkvormen weer te geven.
- de leerlingen om leren gaan met een elektrische naaimachine (gebruik + onderhoud).
- de leerlingen eenvoudig naaiwerk aanleren, waarbij ook her- en verstelwerk aan de orde komt; dit ter bevordering van hun zelfredzaamheid.
- de leerlingen eenvoudige textiele warenkennis aanleren.

Technieken die behandeld worden:

Deze technieken worden opgebouwd van eenvoudig naar wat moeilijker. Dit wordt per leerling aangepast naar capaciteit en interesse van die leerling.

Technieken die stoffen doen ontstaan

Breien:	recht/averecht (kombinaties)
opzetten/afhechten/meerdereren/mindereren/rondbreien
opmazen
patroon lezen en breien.
Haken:	lossen/vasten/diverse stokjes
omhaken
patroon lezen en haken.
Weven:	op kaarten
op ramen (zelf maken)
bandweven.
Makramé:	verschillende knopen en in verschillende materialen.

Punniken: op grote en/of kleine klos.

Kantklossen: eenvoudig kantwerk (individueel bij interesse).

Technieken die stoffen versieren

Borduren: Steken ter versiering van een werkstuk
Toepassing steken bij applikatiewerk
(Bij individuele belangstelling kunnen andere borduur-
technieken in behandeling worden genomen)
Applikatie (hand + machinaal).

Batikken: Toegepast in b.v. een kledingstuk.

Technieken die stoffen verwerken

Patchwork: Toegepast in een werkstuk.

Naaïen op de machine: Het maken van kledingstukken
Het lezen en nawerken van eenvoudige patronen.

Bij de toepassing in de praktijk en dus ter bevordering van de zelfredzaamheid worden de volgende zaken behandeld:

- knopen aanzetten
- zomen (hand en machinaal)
- rits inzetten (machinaal)
- knoopsgaten maken
- winkelhaken herstellen.

Verdere praktische zaken die aan de orde kunnen komen:

- kussenhoezen
- gordijnen
- verschillende afwerkingen van toegepaste textiele werkstukken.

Bij de gemengde groepen komen de volgende technieken aan de orde. Behalve individueel werk zal er ook wat aan groepswerkstukken gedaan worden.

- stofdrukken
- weven
- applikatie (plakken en/of met borduurwerk)
- aankleden van poppen/beesten
- knooptechniek (makramé en ook smyrna).

2.3. Experiment Eindexamen Expressievakken (3E)

1. Textiele werkvormen eindexamenvak op MAVO en HAVO

De geschiedenis van het Experiment Eindexamen Expressievakken (kortweg 3E) begint bij het invoeren van de Mammoetwet in 1968.

Met het invoeren van deze wet werden naast het vak tekenen de vakken muziek en handvaardigheid algemeen en/of textiel verplichte onderdelen van de programma's in alle schooltypen.

In maart 1969 werd er een commissie ingesteld door de inspekteur-generaal van het onderwijs Dr. A. de Jong, die als taak kreeg programma's voor de al eerder genoemde vakken te maken en bovendien het experiment te begeleiden.

Motieven om eindexamens in deze vakken in te voeren waren :

- a. Men achtte het een goede zaak, dat naast de voor het eindexamen verplichte vakken (als Nederlands) de leerling een aantal vakken naar keuze in zijn pakket kan opnemen, zodat de leerling een zo groot mogelijke affiniteit bezit t.o.v. zijn pakket en hij de gelegenheid heeft zijn eigen begaafdheden optimaal te ontplooien.
- b. De onderwijsstructuur van MAVO en HAVO moest algemeen vormend zijn en daar horen de kunstzinnige (of liever Deltavakken) evenzeer toe als de z.g. cognitieve vakken.
- c. Men wilde de positie van deze Deltavakken verbeteren en de kwaliteit van het onderwijs daarin aanpassen aan de tijd, waarin wij leven. Onderwijs moet in principe steeds bijgesteld worden aan de vernieuwingen die gaande zijn in de maatschappij.

In augustus 1971 startte 3E voor MAVO en HAVO met veertig scholen.

In mei 1972 deden de eerste MAVO-leerlingen examen en een jaar later de eerste HAVO-leerlingen. De begeleidingscommissies namen samen met de veertig scholen de theorievorming ter hand. De belangrijkste taak van deze commissies werd de didactische begeleiding van het experiment. Er werd samen met de scholen regionaal vergaderd, zodat de docenten in één regio elkaar leerden kennen en konden helpen.

De opgedane ervaringen konden in de loop der jaren doorgegeven worden aan nieuwe scholen, die bij het experiment betrokken werden. Men noemde dit het inktvlekmodel.

In mei 1978 werd de experimenteerperiode afgesloten voor HAVO en een jaar eerder was dat al gebeurd voor MAVO.

De creatieve vakken kunnen nu op alle MAVO- en HAVO-scholen in het eindexamenpakket worden opgenomen. Hierbij moet echter wel de kanttekening worden gemaakt, dat de invoering van zo'n vak nog steeds officieel moet worden aangevraagd.

Er zijn nog steeds voorwaarden aan verbonden. Men stelt eisen aan de bevoegdheden van de docent, aan het lokaal en o.a. aan de urentabel.

2. Eindexamen Experiment V.W.O.

Tegelijkertijd met de afsluiting van het experiment MAVO/HAVO ging men van start met het experiment VWO. Men had niet direkt het VWO mee laten doen, omdat er twijfel bestond over de haalbaarheid van voldoende inhoudelijk nivo-verschil tussen HAVO en VWO. Het is erg belangrijk geweest, dat ook het VWO met eindexamens in de creatieve vakken begonnen is in verband met de doorstromingsmogelijkheden voor de leerlingen. Op het ogenblik zijn er vier scholen, die voor textiele werkvormen meedoen aan het VWO-experiment; dit zouden er veel meer moeten zijn en het is dan ook de taak van de AVDN om dit te stimuleren. Het gaat hier om 1e graad bevoegde docenten.

Naast het experiment VWO is ook een experiment gestart voor dag- en avondscholen voor volwassenen in de creatieve vakken. Het vak textiel is bij volwassenen zeer in trek (uiteraard veel vrouwen). Dit jaar doen al verschillende cursisten mee aan de examens.

3. Begeleiding en Nazorg

De begeleidingskommissies voor MAVO en HAVO zijn opgeheven, maar toch zullen de ervaringen, opgedaan in het experiment, moeten worden doorgegeven aan die docenten, die met deze vakken als eindexamenvak willen gaan beginnen. Op welke manier is dat mogelijk?

De staatssecretaris had op de konferentie te Noordwijkerhout (afsluitingskonferentie) daar een zeer simpel antwoord op. Volgens hem zijn de verschillende belangenverenigingen (voor ons de AVDN) de aangewezen organen om een verdere nazorg en begeleiding te regelen.

De AVDN had het daar nogal moeilijk mee, want ze was niet goed op de hoogte van wat er zich had afgespeeld in al die jaren. Bovendien zijn niet alle docenten textiele werkvormen lid van de AVDN. Gelukkig heeft het bestuur orde op zaken gesteld en de AVDN zal in de toekomst de nazorg van het experiment 3E op zich nemen. Verschillende distriktsgroepen zijn al van start gegaan, die zich bezig houden met alle examenperikelen.

De AVDN zal zich blijvend bezig moeten houden met:

- a. Het leveren van mensen voor de ACD (examenschrijfgroep).
- b. Het verzamelen van de kritieken die er op de examens geleverd worden en deze door te sturen naar b.v. het CITO.
- c. Nivo-bewaking van de schoolonderzoeken.
- d. Het begeleiden van docenten, die met textiele werkvormen op hun school willen gaan beginnen. Te denken valt aan distriktsbijeenkomsten maar ook aan landelijke kontaktdagen. Misschien is het mogelijk stoomkursussen te organiseren.
- e. Het vaststellen van leerstofomschrijvingen, zowel voor praktijk als voor theorie (kunstgeschiedenis/kunstbeschouwen).
- f. Het aanvullen van de pas uitgekomen begrippenlijst met een textielgedeelte. Zodat ook in het samenstellen van het specifieke gedeelte textiele werkvormen in de examens met deze lijst rekening gehouden kan worden.
- g. Normbespreking centraal schriftelijk eindexamen MAVO-HAVO en in de toekomst V.W.O.

Textiele werkvormen is dankzij deze eindexamens een volledig gelijkwaardig vak geworden op de MAVO-en HAVO-scholen. Er is ontzettend hard voor gewerkt om dit te bereiken. Het werk gaat trouwens nog steeds door. Veel docenten willen graag textiel als eindexamenvak gaan geven, maar wat ons vaak opvalt is, dat men wel alle voordelen van de bereikte vooruitgang wil ervaren, maar slechts zelden bereid is actief bijdragen te leveren.

Wanneer men de hierboven omschreven taken van de AVDN bekijkt, zal men kunnen begrijpen, dat er mensen uit het werkveld nodig zijn. Met moeite worden lege plaatsen in commissies gevuld en dan nog vaak met dezelfde mensen. Het is zeer verontrustend, dat alle belangrijke werkzaamheden slechts gedragen worden door een handje vol mensen. Vandaag of morgen knapt het af en dan is al het werk voor niets geweest. Die docenten, die T.W. als eindexamenvak geven, dienen zich te realiseren, dat ze zich in moeten zetten voor het vak naast het gewone lesgeven. Veel handen maken licht werk. Het is de taak van de AVDN dit te stimuleren.

De AVDN zou ook kunnen stimuleren, dat de eindexamens en de verwachtingen van eindexamenkandidaten afgestemd worden op de verwachtingen van de NLO's met een mogelijk toekomstig beroepsveld. Op het moment sluiten verwachtingen van docenten, abiturienten, NLO's en werkveld totaal niet aan.

4. Doelstellingen MAVO/HAVO (eindexamen)

In zijn algemeenheid is het vak textiele werkvormen gericht op het ervaren van de zichtbare en voelbare omgeving, waarin textiel zowel functioneel als in vormgevingsopzicht een belangrijke rol speelt.

Nader uitgewerkt betekent dit dat het vermogen van de leerling wordt ontwikkeld om:

- 1) d.m.v. het maken van textiele werkstukken uitdrukking te kunnen geven aan zijn leefwereld. In deze leefwereld spelen emotionele, sociale en kulturele zaken een belangrijke rol.
- 2) d.m.v. het maken van textiele werkstukken iets van zijn gevoelens en opvattingen aan anderen mee te kunnen delen.
- 3) de eigen werkstukken en de werkstukken van anderen te begrijpen en duidelijk te maken.
- 4) verbanden te kunnen leggen tussen het werken in en met textiel en de niet-beeldende, cultureel-maatschappelijke verschijnselen en opvattingen.
- 5) de zichtbare en voelbare wereld op zijn waarde te schatten en bewust zelf stelling te nemen in deze wereld; zelfstandig keuzen te kunnen maken.

2.4. Het LBO en de ontwikkeling van naaldvakken en stofversieren tot textiele werkvormen in het LHNO/IHNO

Inleiding:

Onder het Lager Beroeps Onderwijs vallen meer soorten onderwijs, zoals: lager technisch-, lager economisch en administratief-, lager landbouw-, lager middenstands-, lager huishoud- en nijverheids- en lager algemeen vormend onderwijs. Ook het Individueel Beroeps Onderwijs voor minder begaafden en zwakbegaafden behoren tot het Beroepsonderwijs. Weliswaar wordt er de laatste tien jaar meer eenheid gezocht in al deze takken van onderwijs, maar wat o.a. het vak textiele werkvormen betreft is deze nog lang niet bereikt.

Geschiedenis:

De oorsprong van dit vak ligt in het LHNO, waar het al sinds jaren als "naaldvakken" en "stofversieren" op het rooster staat; ook bij het LEAO en LAVO is textiele werkvormen in het lessenpakket opgenomen. Vanaf 1973 (LBO/LAVO besluit) heeft zowel het vak "naaldvakken" (het leren vervaardigen en verstellen van eenvoudige onder- en bovenkleding en huishoudgoed) en het vak "stofversieren" (het met behulp van handwerk-technieken versierend be- en verwerken van textiel) door de parallel lopende ontwikkeling van textiele werkvormen bij het algemeen vormend onderwijs een enorme vernieuwing ondergaan. Naaldvakken en stofversieren waren produktgerichte vakken, waarbij beheersing van de technieken het voornaamste doel waren.

De doelstellingen van "textiele werkvormen" werden algemeen vormend, gericht op creativiteit en expressie en op ontwikkeling van de individu. Ook de veranderde behoeften van een zich snel ontwikkelende maatschappij spelen hierbij een grote rol; aan veel arbeidsintensieve handelingen wordt nu minder belang gehecht; industrialisatie, emancipatie van de vrouw, een veranderde opvatting over huishouden hebben de visie op de taak van het LBO veranderd.

Inhoudelijke vernieuwingen:

Voor textiele werkvormen bij het LHNO/IHNO betekende het, dat dit vak ondermeer beoogt: "de leerlingen een beroepsoriëntering en beroepsvoorbereiding te bieden tot een beroepenveld (dus niet tot één vak of beroep), waarin creatieve, technische en commerciële eigenschappen tot hun recht komen". (Uit: Onderwijs en Opvoeding, febr. '81).

Het Lager Beroeps Onderwijs werd dusdanig veranderd, dat de voordien bestaande P- en T-stroom (praktijk + theorie) werden opgeheven. Het AVO (algemeen vormend onderwijs) werd verplicht gesteld en de benodigde uren werden grotendeels weggehaald bij de beroepsgerichte vakken. Gezien de praktische instelling van de leerlingen van het LBO is deze ontwikkeling niet gelukkig te noemen.

De vernieuwingen van het vak textiele werkvormen hebben zich bij het LHNO/IHNO voornamelijk gericht op veranderde werkwijzen, zoals:

- het werken met textiele materialen blijft belangrijk, maar richt zich nu ook op beeldende aspecten, niet alleen op functionele aspecten.
- de methoden zijn veranderd naar een procesgerichte i.p.v. een produktgerichte aanpak.
- het werken vanuit thema's i.p.v. technieken en produkten geven een bredere benadering van zowel docenten als leerlingen.
- de technieken dienen meer ter ondersteuning, maar zijn uiteraard nog een belangrijk onderdeel van het lesgebeuren.
- maatschappelijke, sociale, kulturele en emotionele aspecten komen steeds meer tot uiting in de opdrachten en de werkstukken.
- de leerlingen hebben een steeds grotere eigen inbreng en zijn zienderogen meer bij het lesprogramma betrokken.
- het werken met textiel is niet meer alleen aan meisjes voorbehouden.

Spreekt men over het algemeen in het onderwijs over "textiele werkvormen", bij het LHNO en IHNO bleven de termen "naaldvakken" en "stofversieren" bestaan, gegeven door Na, Ns en Nd docenten. De 3e graads bijscholing (bestaat al 8 jaar) en de 2e graads applicatie (7 jaar) leveren een bijdrage aan de integratie van deze vakken onder de nieuwe naam textiele werkvormen. Bovendien worden al twee jaar docenten afgeleverd van de NLO's. De verschillende opvattingen over oude en nieuwe vakinhouden, over kunstgeschiedenis, kunstbeschouwing, verschillende opleidingen, al of niet bijgeschoold, verschillende interpretatie van uren tabellen zijn redenen genoeg om een totale verwarring in het werkveld te veroorzaken, die de minister in de kaart speelden bij zijn besluit textiele werkvormen niet als algemeen vormend vak bij het LBO in te voeren, zoals het al in de onderbouw van het LHNO funktioneert. In de bovenbouw van

het LHNO wordt het vak onder oude of nieuwe benamingen als keuzevak beroepsgericht gegeven. Om doorstromingsmogelijkheden te vergroten kan worden gekozen voor een A.B. of C. programma waarbij het aantal nivo's de mogelijkheid tot doorstroming bepaalt en (behalve Nederlands) niet welke vakken er gekozen zijn. Er wordt dus wettelijk niet gelet op de aard van het vervolgonderwijs (voor de modeakademie in Amsterdam is MAVO nodig of een evenredig aantal nivo's: 4B + 2C, waaronder Nederlands). In de praktijk echter is gebleken, dat er wel degelijk op gelet wordt welke vakken gekozen zijn, waarbij textiele werkvormen gewaardeerd wordt in alle gevallen waar beeldende vorming en/of textiel maar enigszins van pas kan komen. De strijd over de doelstellingen en inhouden van textiele werkvormen bij het LBO/LHNO is nog lang niet beslecht en gezien de ontwikkelingen van het laatste half jaar is het van het allergrootste belang, dat er een eensluidende visie wordt gevormd om het beleid te kunnen bepalen. Binnen de AVDN ligt een nog grotendeels onontgonnen terrein braak en wellicht is het mogelijk een enthousiaste en actieve werkgroep te formeren op korte termijn voor het opzetten van basisprogramma's voor de onderbouw en basisprogramma's en beroepsgerichte examenprogramma's voor de bovenbouw van het beroepsonderwijs. Ook in de toekomstige opleiding MODE en KLEDING kan de AVDN een voortrekkersfunctie vervullen.

Doelstellingen LHNO (incl. IHNO)

De leerlingen mogelijkheden bieden tot scholing en vorming, waarbij zij komen tot een beter verstaan van zichzelf en anderen en hun situatie; tot een kritische waardering van deze situatie en tot een bewuste en gerichte hantering van de mogelijkheden, die er voor hen zijn in de snel veranderde maatschappij.

- Binnen het vak textiele werkvormen in het LHNO/IHNO worden meestal de volgende vakdoelstellingen gehanteerd, zoals deze geformuleerd zijn door de vakproductiegroep van het LPC.
- het creatief bezig zijn, zodat gevoel voor materiaal, kleur, vorm en compositie ontwikkeld wordt.
- het kennen van materialen, middelen, technieken en methoden, die gebruikt worden om stoffen te doen ontstaan, te bewerken en te verwerken.
- het kunnen hanteren van middelen en wegen om deze kennis te verwerven.
- het kunnen toepassen van deze kennis en technieken bij het ontwerpen, kiezen en maken van werkstukken.
- het kritisch kunnen onderkennen van de waarde van de leerstof en de gemaakte werkstukken.

Bij het gebruik van deze vakdoelstellingen in het IHNO moet er voor deze leerlingen rekening worden gehouden met hun specifieke behoeften bij de planning en uitvoering van de leerstof.

Dit komt tot uitdrukking in o.a.:

- de beperkte omvang en tijdsduur van de leerstof
- het hanteren van kleine leerstappen
- het benadrukken van met name affectieve doelen, zoals o.a. het ontwikkelen van belangstelling en waardering voor het vak TW en het sociaal kunnen functioneren.
- het hanteren van didactische werkvormen aangepast aan de IHNO-leerling.

2.5. Doelstellingen MHNO/MSP0 nieuwe stijl

De onderwijsvragende, die de eerste cyclus van het voortgezet onderwijs voltooid heeft, onderwijsleersituaties aan te bieden, die hem in staat stellen zichzelf in relatie tot de hem omringende wereld onder begeleiding te vormen tot beginnend beroepsoefenaar in arbeidsvelden, waar sociale, agogische, technische en organisatorische aspecten in de beroepsuitoefening een rol spelen.

De onderwijsleersituaties dienen zodanig gestructureerd te zijn, dat in het onderwijsleerproces zowel algemene, als aan de beroepsuitoefening ontleende vormende elementen voorkomen, die kunnen leiden tot een effectieve beroepsvoorbereiding en tot een tijdens en na de onderwijsperiode zo adequaat mogelijk participeren in de maatschappij.

In het desbetreffende werkveld zijn de opleidingsleerplannen naar de diverse scholen gestuurd om bediscussieerd en becommentarieerd te worden.

2.6. Het MEAO en het vak Esthetische Vorming, waarbij Textiele Werkvormen een essentiële rol speelt.

Het Middelbaar-Economisch- en Administratief Onderwijs is een beroepsopleiding, die de volgende doelstellingen hanteert (volgens 1e rapport stuurkommissie MEAO):

1. Beroepsuitoefening

Het MEAO stelt zich ten doel door het geven van algemene en op het beroep gericht onderwijs de leerlingen in staat te stellen t.z.t. functies van administratieve en economische aard op middelbaar nivo te vervullen.

2. Maatschappelijke deelname

Het onderwijs is gericht op de persoonlijke ontplooiing van de leerling en heeft tot doel hem/haar voor te bereiden op actieve deelname aan het maat-

schappelijke leven, waarbij hij/zij in staat is zelfstandig beslissingen te nemen.

3. Doorstroming naar vervolgonderwijs

Het MEAO moet het de leerlingen mogelijk maken om door te stromen naar een zo groot mogelijk aantal vormen van vervolgonderwijs.

In de basistabel van deze opleiding, die drie jaar duurt, is het vak esthetische vorming opgenomen, zonder duidelijke relatie met bovenstaande doelstellingen en zonder richtlijnen voor de uitvoering ervan in de zegge en schrijven twee uren, die het toebedeeld krijgt.

Op de lijst van toegestane bevoegdheden van docenten die dit vak vorm zouden kunnen geven, ontbreekt die van textiele werkvormen, waarschijnlijk doordat men op het tijdstip van opstellen van het bevoegdheden besluit deze term nog niet hanteerde.

Het is dan ook nog steeds niet vanzelfsprekend dat voor de invulling van het vak esthetische vorming gedacht wordt aan textiele werkvormen, naast tekenen, handenarbeid en muziek; het aantal textiel-docenten verbonden aan deze opleiding is op de vingers van één hand te tellen.

Reeds een aantal jaren komen docenten esthetische vorming MEAO regelmatig bij elkaar om te trachten doelstellingen voor dit vak te formuleren en een deelraamplan op stapel te zetten.

Er heerst echter nog steeds grote onduidelijkheid over de invulling van dit vak, omdat er zoveel interpretaties mogelijk zijn.

Het 2e rapport van de Commissie Modernisering Leerplan Beeldende Vorming geeft een indicatie door enkele in het a.v.o. gebruikte termen en bergippen binnen de vakken te-ha-tex te introduceren; daarnaast komt in hetzelfde rapport de term audio-visuele vorming voor. De meeste docenten die esthetische vorming geven in deze tak van onderwijs, hebben een bevoegdheid voor handvaardigheid; verder tekenen, textiele werkvormen, muziek, dramatische expressie en op het gebied van het etaleursvak.

Genoemde vakgebieden vinden bijna allen hun oorsprong en hun bevestiging in het zichtbare, beeldende aspect van mens en maatschappij, zaken dus waar ieder mens bijna elk moment van de dag bij betrokken is. Echter van de mogelijkheden van de beeldende vakken en daarmee van textiele werkvormen, kan door het tekort aan uren maar op bescheiden wijze gebruik gemaakt worden.

Toch speelt het textiele gedrag van de mens, ook in economische en administratieve beroepen, een grote rol in de visuele communicatie onderling. Het kledinggedrag, toepassing van textiel in het interieur, vormgeving,

reklame en gebruik van textiel in het dagelijks leven in huis en in het werk, stelt de mens in staat (als géén ander materiaal) zich te onderscheiden in:

- individuen
- groepen, kulturen, groeperingen enz.
- status, functie
- religie
- theater.

Bewustwording van deze aspecten d.m.v. de esthetische vorming lijkt ons van essentieel belang voor de leerlingen, die waarschijnlijk in beroepen terecht zullen komen met tot nog toe traditionele man-vrouw rolverdelingen. Textiele werkvormen kan hieraan emancipatorisch een grote bijdrage leveren, zowel voor jongens als voor meisjes.

2.7 De Pedagogische Akademie

Het vak Nuttige Handwerken is bij de Lager Onderwijswet 1920 verplicht gesteld onder de letter k. In 1949 vermeldde het programma ter verkrijging ener akte van bekwaamheid voor huis- en schoolonderwijs in de Nuttige Handwerken voor meisjes de volgende vakken: knippen, naaien, breien, mazen, stoppen, afwerken van voorwerpen, tekenen op het bord en theorie. Theorie hield in: "juiste denkbeelden omtrent het geven van grondig, op de praktijk gericht, ook klassikaal, onderwijs in de Nuttige Handwerken voor meisjes.

Inzichten omtrent opvoeding en didaktiek veranderden en in een methode uit 1958 kunnen we lezen, dat het bevorderen van zelfwerkzaamheid een belangrijk deel van het onderwijs is. Men ging dit toepassen in het vak handwerken en voorzichtig stelde men dat een klassikale aanpak soms niet noodzakelijk was.

De sociale en kulturele ontwikkelingen van de laatste decennia, alsmede de wetenschappelijke onderzoeken aangaande de ontwikkeling van het kind, leidden tot herziening van de doelstellingen van het lager onderwijs en in het bijzonder de doelstellingen van het vak handwerken en daarmee de doelstellingen voor het opleiden van vakleerkrachten.

Heden ten dage zijn de akten k en u nog niet aangepast aan de veranderde opzet in de textiele werkvormen. De akte k is onderwijskundig gezien een slechte opleiding: geen enkele eis tot het opdoen van praktijkervaring. Wat de aantekening k betreft, (op de PA) kent men deze verplichting wel. Twee jaar lang volgt iedere student de textiele werkvormen en doet ervaring op in de praktijk en behaalt de aantekening k. Daarna kan men in het derde studiejaar specialiseren. Textiel alleen is niet mogelijk; dit vak valt onder handvaardigheid B - een 1/3 tot 2/3 verdeling handarbeid en textiel. Voor de lagere school een ideale oplossing, maar voor de student is dit wel een verzwarende van het studieprogramma.

De opleiding textiele werkvormen heeft zeker wel nadelen en het is stellig waar, dat de mensen met akte k beter technisch geschoold zijn. Hoewel het nog onzeker is hoe de nieuwe opleiding er uit gaat zien, pleiten wij voor

(vak)leerkrachten bij het lager onderwijs, die het vak goed kunnen geven, vakdidactisch goed geschoold zijn en in ieder geval weten wat kinderen zijn.

Hoewel we het er op de PA wel over eens zijn, dat de toekomstige leraar basisonderwijs in staat moet zijn ons vak te geven, is het duidelijk dat de drie vakken tehatex in de opleiding naast elkaar moeten blijven staan met hun eigen specifieke mogelijkheden en moeilijkheden.

Op de toekomstige basisschool zal het vak handwerken niet meer op het rooster staan, maar zal vallen onder het vormingsgebied de "beeldende vorming". Er zal geen ruimte meer zijn voor een vakkenindeling zoals wij die nu kennen.

De opleidingen zullen daarop moeten inspelen. Dit houdt in, dat er meer integratie met andere vakken nodig is zonder daarbij de eigenheid van textiele werkvormen aan te tasten. Dit kan alleen wanneer er in de toekomst een vier-jarige opleiding komt met goede opleidingsmogelijkheden en daar wordt wel aan getwijfeld; of daar wel ruimte voor zal zijn.

Textiele werkvormen

Doelstellingen:

Algemeen gezien kun je stellen, dat het vak textiele werkvormen gericht is op het ervaren van de zichtbare en voelbare omgeving, waarin textiel zowel functioneel als in vormgevingsopzicht een belangrijke rol speelt. Binnen het vak textiele werkvormen op de P.A. zal geprobeerd worden het volgende te bereiken:

- a) Leren textielmatig te denken d.w.z. vanuit de eigenschappen van het materiaal.
- b) Uitgaande van het textielmatig denken te komen tot het maken van twee- en drie-dimensionaal werk.
- c) Door middel van textiele werkstukken uitdrukking te geven aan je leefwereld.
- d) Het ontwikkelen van technische vaardigheden ten einde in staat te zijn bovenstaande (vervat in b) te bereiken.

Naast deze doelstellingen, die gericht zijn op de ontwikkeling en bewustwording van de student t.a.v. het vak, wordt getracht te bereiken, dat de student in staat is bovenstaande op verantwoorde wijze over te dragen aan leerlingen van de lagere school.

2.8. Opleiding lera(a)r(es) Textiele Werkvormen aan de N.L.O.'s

Bevoegdheid

De opleidingen Textiele Werkvormen aan de N.L.O.'s gingen van start in 1974, resp. 1975 aan een 7-tal instituten.

Deze instituten leiden studenten op voor het z.g. 2e/3e graads onderwijsveld; ze leiden tevens op voor een meervoudige bevoegdheid, uitgewerkt in een systeem van hoofd- en bijvak.

De student kan na 4 jaar studietijd twee 3e graads en na een 1/2 jaar extra één 2e graads bevoegdheid behalen in Textiele Werkvormen, Kunst en Cultuur.

Alle instituten verzorgen vakkencombinaties Textiele Werkvormen - Tekenen en Textiele Werkvormen - Handvaardigheid, maar ook vakkencombinaties Textiele Werkvormen met een z.g. buiten-cluster vak bestaan op enkele instituten (b.v. met gezondheidskunde geschiedenis).

Doorstroming naar 1e graads opleidingen Textiele Werkvormen, gestart in 1980, is mogelijk. Wel moet de student voldoen aan bepaalde toelatings-eisen.

Programma's

De commissie Gerson, welke commissie in 1970 haar werk beëindigde, ontwierp een inhoudelijk raamwerk voor de 3 beeldende vakken: tekenen, handvaardigheid en textiele werkvormen. De richtlijnen, aangegeven door deze commissie Gerson, werden door de docententeams van de N.L.O.'s uitgewerkt in overleg met de z.g. adviescommissies C.O.L.N.U.V.'s. Op enkele instituten werd een geïntegreerde programma's TEHATEX ontwikkeld, op andere instituten werden de programma's afzonderlijk geschreven. Gedurende een aantal jaren is er gewerkt aan de N.L.O.'s, werden programma's intern geëvalueerd en werden accenten verschoven.

Nu worden plannen gemaakt om in mei 1981 een symposium te houden, waarin doelstellingen/uitgangspunten en leerinhouden van de verschillende opleidingen worden gepresenteerd. Mede hierdoor kan een meer duidelijk beeld ontstaan over doelstellingen van het vak Textiele Werkvormen in het onderwijs. Waarschijnlijk wordt dit symposium gevolgd door een congres in 1982.

Afbouw van de oude textielakten Na, Ns, Nd, Nq, NXI en K&U.

Op het moment dat de textielopleidingen nieuwe stijl "Textiele Werkvormen" aan de N.L.O's startten, werden de oude opleidingen afgebouwd. Deze opleidingen, in tegenstelling tot de nieuwe opleiding Textiele Werkvormen, hadden een verschillend karakter:

Na akte - 3e graads bevoegdheid in de naaldvakken (naaien)

Nd akte - 3e graads bevoegdheid in eenvoudige handwerktechnieken, stofversieren en tekenen

Ns akte - 2e graads bevoegdheid in handwerktechnieken, stofversieren en kunstnaaldwerk

Nq akte - 1e graads bevoegdheid in naaldvakken (Naaien).

NXI akte- 2e graads tekenakte + kunstgeschiedenis

K en U akten - 3e graads bevoegdheid nuttige en fraaie handwerken.

Mede door het verschil in inhoud van deze akten werden 2e graads applicatiekursussen Textiele Werkvormen nieuwe stijl georganiseerd. Deze applicatiekursussen werden o.a. gegeven aan de oude opleidingsscholen voor de N-akten.

In 1972 stelde het Ministerie van O.&W. een programmakommissie in die de volgende uitgangspunten voor deze applicatiekursussen vaststelde:

1. Nadruk komt te liggen op het creatief, beeldende karakter van de verschillende aan te bieden vakgebieden, (zowel proces aspekt, "materieel" aspekt en produkt aspekt).
2. Het programma moet zowel worden afgestemd op de verbreding en inhoudelijke wijziging van het vakgebied als op de veranderde onderwijsdoelen.
3. Centraal staat het vormgeven, respektievelijk herkenbaar maken van de eigen gedachten-, gevoels- en belevingswereld, d.m.v. de beeldaspekten, gebruikmakend van de specifieke eigenschappen en mogelijkheden van de textiele materialen en technieken.

Aan bovengestelde uitgangspunten is tussen 1974 en 1980 op verschillende wijzen vorm en inhoud gegeven door 4 (later 5) over het land verspreide kursussen, daarnaast heeft ook de AVDN in deze periode bijscholingskursussen georganiseerd, die in een grote behoefte voorzagen - echter geen bevoegdheid gaven.

Sinds 1980 worden de applicatiekursussen 2e graads verzorgd door de NLO's.

Doelstellingen NLO

Beroepsgericht:

De docent(e) zal in staat moeten zijn een klimaat te scheppen, waarin leerlingen gevormd worden, die later zelfstandig kunnen functioneren in de vele situaties van een flexibele maatschappij.

De lera(a)r(es) zal daarbij voortdurend moeten analyseren wat hijzelf

moet doen en wat hij aan de leerlingen in zelfstandigheid kan en moet overlaten. Hij moet kunnen inspireren en zich kritisch kunnen opstellen. Hij zal zich terdege moeten voorbereiden en het vormingsproces van zijn leerlingen begeleiden. Hij zal de ontwikkeling van de onderwijsdidaktiek en van zijn vak intensief moeten blijven volgen c.q. beleven. De leraar zal moeten beschikken over eigenschappen als zelfstandigheid, verantwoordelijkheid, sociale en edukatieve betrokkenheid, flexibiliteit en inventiviteit.

Vakgericht: (lera(a)r(es) beeldende vorming)

De lera(a)r(es) Textiele Werkvormen zal behalve over bovengenoemde eigenschappen bovendien moeten beschikken over beeldend vermogen en in staat moeten zijn het beeldend vermogen van zijn leerlingen te ontwikkelen. Hierdoor zal hij in staat zijn zijn taak in het voortgezet onderwijs te vervullen op een wijze, die van essentieel belang is voor iedere leerling.

Bij Textiele Werkvormen wordt uitgegaan van werkvormen die textiel doen ontstaan, werkvormen die textiel verwerken, werkvormen die textiel bewerken en funktionerende werkvormen.

Tevens wordt het medegebruik van andere dan textiele materialen vanzelfsprekend geacht.

Kunst, cultuurgeschiedenis en met name textiele geschiedenis en-kunst zijn een essentieel onderdeel van de studie, naast kennis van materialen en gereedschappen.

Een en ander zou op de navolgende wijze uitgewerkt kunnen worden:

Algemeen:

De vorming tot docent in het tweede en derde graads gebied van het voortgezet onderwijs. Voorbereiding tot deelname aan de vernieuwing van het onderwijs.

Grondslag voor de vakspecifieke doelen: de doelstellingen die zijn geformuleerd door de afdeling BV van de V.M.L. Beeldende en Audiovisuele Vorming op 8 oktober 1976:

- ontplooiing
- sociale ontwikkeling en
- cultureel-maatschappelijke bewustwording van het individu.

Binnen de algemene doelstellingen is de beeldende vorming in zijn algemeenheid gericht op het opdoen van ervaringen, vooral op het gebied van het visuele, taktiele en ruimtelijke.

Vakspecifieke doelen:

In het kader van het bovenstaande moet de toekomstige docent in staat zijn:

- tot het zelf beeldend werken op textiel gebied:
 - . verwerven van kennis, inzicht en vaardigheden omtrent textiele materialen en technieken,
 - . hanteren van textiele werkvormen, zodat de student in staat is zich hier in beeldend uit te drukken,
 - . verwerven van kennis, inzicht en vaardigheden omtrent technieken en materialen die bruikbaar zijn in het v.o.
 - . ontwikkelen van zelfwerkzaamheid en eigen initiatief m.b.t. textiele werkvormen,
 - . leren samenwerken, individueel en in groepsverband, m.b.t. textiele werkvormen.

- tot reflectie op hetgeen beeldend vormgegeven is, zowel wat betreft eigen werk als werk van medestudenten als werk in de beeldende kunst in heden en verleden:
 - . verwerven van kennis en inzicht in beeldende uitingen: kunst-historisch, kunstbeschouwend en cultuurhistorisch,
 - . verbanden kunnen leggen tussen beeldende uitingen en andere uitingen binnen de maatschappij (het kunnen plaatsen van beeldende uitingen in een maatschappelijke kontekst),
 - . verbanden kunnen leggen tussen het produktief beeldend bezig zijn en de reflectie op de beeldende uitingen.

- tot het toepassen van kennis en inzicht op het gebied van de vak-didaktiek m.b.t. de beeldende vorming algemeen en m.b.t. de textiele werkvormen:
 - . vermogen om leerprocessen te begeleiden en te evalueren,
 - . kennis hebben van de verschillende didaktische werkvormen (uit eigen ervaring),
 - . ontwikkelen van een flexibele en kritische houding t.a.v. onderwijsvernieuwing, zowel binnen het eigen vak als daarbuiten.

2.9. Lerarenopleiding voor de eerstegraads akten in de vakken tekenen, handvaardigheid en textiele werkvormen, inclusief kunstgeschiedenis/kunstbeschouwing.

Historie

De in 1969 ingestelde programmacommissie voor de nieuwe lerarenopleiding in de beeldende vakken is oorspronkelijk uitgegaan van een ongedeelde opleiding 3e/2e en 1e graads tekenen, handvaardigheid en textiele werk-

vormen, waarbij in het 3e/2e graads gebied opgeleid zou worden voor een combinatie van twee vakken: Te-Ha/Te-TeX/Ha-Te/Ha-TeX/TeX-Te/TeX-Ha, werd als "kopstudie" in het verlengde daarvan de 1e graads studie in één vak geprogrammeerd.

Bij de realisering in de praktijk werden de 3e en 2e graads akten losgekoppeld van de 1e graads akten, de eersten werden ondergebracht in de N.L.O.-instituten, de laatsten kregen een aparte plaats in het kader van het beeldend kunstonderwijs. De opleidingen zijn deels zelfstandige instituten: akademies voor beeldende vorming te Amersfoort, Amsterdam en Tilburg, deels zijn zij als afdeling verbonden aan de akademies voor beeldende kunsten te Arnhem, Groningen en Maastricht; zij hebben een opleidingsduur van vijf jaren en de algemene toelatingseis is het bezit van V.W.O. of H.B.O.-diploma.

In 1978 zijn de opleidingen voor eerste graads leraren in de vakken tekenen, handvaardigheid en textiele werkvormen, inclusief kunstgeschiedenis en kunstbeschouwing van start gegaan.

Het nieuwe vakgebied textiele werkvormen

Textiele werkvormen op 3e/2e graads nivo is in de plaats gekomen van de "oude" N-akten (naaldvakken, stofversieren, handwerken), een en ander impliceert niet automatisch dat de inhoud daarmee tot een optelsom van de respektievelijke N-akten is geworden.

Textiele werkvormen is een breed georiënteerd vakgebied, waarbinnen textiel in al zijn facetten aan bod moet komen met de nadruk op het creatief, beeldende karakter.

Er is, in vergelijking met de situatie in het verleden, dus sprake van zowel een verbreding, als inhoudelijke wijziging van het vakgebied als veranderde onderwijsdoelen. Textiele werkvormen binnen de 1e graads lerarenopleiding kent, in tegenstelling tot de vakken tekenen en handvaardigheid, geen vergelijkbare pendant in het verleden.

Voorname situatie geeft ruime mogelijkheden wat betreft de bepaling van de inhoud, vereist aan de andere kant discipline en veelvuldig overleg op verschillende nivo's.

Doelstellingen

Als uitgangspunt bij de opzet van de nieuwe 1e graads lerarenopleidingen is de doelstelling, zoals in 1974 omschreven door de Commissie Modernisering Leerplan Beeldende Vorming, genomen.

Dit uitgangspunt houdt in dat de toekomstige docent in het algemeen erop moet worden voorbereid om een bijdrage te leveren aan de individuele ontplooiing, de sociale ontwikkeling en de cultureel-maatschappelijke bewustwording van zijn leerling.

Deze algemene eisen hebben konsekwenties voor de vakgerichte eisen. In hun algemeenheid zijn de beeldende vakken gericht op het opdoen van ervaringen in het bijzonder op het gebied van de zichtbare en voelbare omgeving en in allerlei situaties, waarin zowel beeldende, kommunikatieve als funktionele aspecten een rol spelen.

Nader uitgewerkt betekent dit dat de toekomstige docent in de vakken tekenen, handvaardigheid of textiele werkvormen het vermogen bij de leerlingen moet kunnen ontwikkelen om:

- a. door middel van het maken van werkstukken uitdrukking te geven aan zijn leefwereld. In deze wereld spelen onder meer emotionele, sociale en kulturele zaken een belangrijke rol;
- b. werkstukken te maken, die aan de daaraan te stellen funktionele eisen voldoen;
- c. door middel van het maken van werkstukken uitdrukking te geven aan zijn gevoelens en opvattingen op zodanige wijze, dat ook anderen dit kunnen interpreteren;
- d. de eigen werkstukken en de werkstukken van anderen te interpreteren en te beoordelen;
- e. 1. verbanden te leggen tussen de beeldende vormgevingen onderling;
2. tussen beeldende vormgevingen en cultureel-maatschappelijke verschijnselen in het algemeen;
- f. 1. de waarneembare wereld en de cultureel-maatschappelijke situatie van de gemeenschap en van zichzelf op waarde te schatten;
2. zelfstandig keuze te maken en bewust zelf stelling te nemen in deze wereld.

Deze brede opvatting omtrent de doelstellingen heeft duidelijke gevolgen gehad voor de inhoud van de 1e graads opleiding. Immers, de docent moet een brede en tegelijkertijd kwalitatief diepgaande opleiding, zowel op vak- als beroepsvoorbereidend gebied krijgen om te kunnen voldoen aan de eisen van het werkveld.

De toekomstige docent moet dan ook tot het volgende in staat zijn:

- zelf beeldend werken
- kennis hebben van en inzicht hebben in beelden; deze kunnen plaatsen in relatie met andere uitdrukkings- en kommunikatiwijzen; zo ook in relatie met de kulturele en maatschappelijke context.
- kennis hebben van en inzicht hebben in de wijze waarop beelden tot stand komen, welke factoren daarbij een rol spelen; in het bijzonder daar waar het de jonge mens betreft in zijn onderwijssituatie.
- kennis hebben van en inzicht in procesbevorderende factoren, systemen en situaties

- een bijdrage leveren tot de algemene vorming van de leerling.

Fasering en inhoud van de 1e graads lerarenopleiding

Het eerste leerjaar is een basisjaar, zodanig opgezet dat er een breed georiënteerde onderbouw ontstaat, geschikt voor zowel een verdere studie aan de lerarenvakopleiding Te-Ha-TeX, als een meer specialistische vakopleiding aan een kunstakademie.

De drie Te-Ha-TeX vakgebieden zijn gelijkelijk over de aangeboden 29 lessen verdeeld (iedere opleiding heeft de vrijheid om eigen nuances aan te brengen binnen de algemene opzet; omschrijving hier gegeven, slaat op de situatie op de academie voor beeldende vorming in Tilburg). De zgn. "Tex-poot", d.w.z. 2-3 dimensionale vormgeving in- op- en met textiel wordt door 3 docenten, c.q. vakgebieden vormgegeven:

- werkvormen die stoffen doen ontstaan en verwerken
- werkvormen die stoffen bewerken
- textielinformatie

. Centraal staat hierbij het beeldend vormgeven, technieken zijn hieraan ondergeschikt.

. Handelingen zijn essentieel en eigen aan het omgaan met textiele materialen: handelingen bepalen vorm en beeld (= neerslag).

. Het aanbod en de aanpak zijn gericht op:

- ontdekkingen doen
- nieuwsgierigheid prikkelen
- experimenteren
- greep krijgen op de verschillende materialen
- het leren omgaan met de eigen reacties op de materialen en de handelingen die je ermee verricht.

Jaren 2 - 3 van de 1e graads lerarenopleiding textiele werkvormen

Deze jaren vormen een inleidende vervolgstudie en blijven binnen de verschillende afdelingen Te-Ha-TeX, vrij algemeen en breed.

Aan het einde van het 3e jaar moet de student een goed algemeen peil in de verschillende onderdelen, benevens de nodige zelfstandigheid hebben bereikt op grond waarvan hij verantwoorde keuzen kan maken in de vakspecialistische jaren 4 - 5.

In het 2e jaar worden binnen de verschillende vakgebieden, middels opdrachten en specifieke probleemstellingen, de beeldende, de functionele en de technische aspecten aan de orde gesteld als een geïntegreerde totaliteit.

(Tevens wordt in dit jaar de Detexkursus verplicht gesteld, deze wordt in de vorm van gastlessen op de academie zelf verzorgd).

De opdrachten en aangeboden probleemstellingen in het 2e jaar worden "streng" begeleid, daarentegen wordt in het 3e jaar de individuele inbreng van de student steeds groter en de probleemstelling neemt zowel in ruimte als zwaarte toe.

Jaren 4 - 5 van de 1e graads lerarenopleiding textiele werkvormen

In deze twee afsluitende jaren richt de student zich op een verdieping van de studie, d.m.v. specialisatie:

keuze of) a "ontstaan" c "bewerken"
gekoppeld aan of (en/of))
b "verwerken" d "textiel/3 dim."

- eventueel kan een deel van de praktische specialisatie worden gekoppeld aan rand- en grensgebieden met andere beeldende disciplines.

Naast de algemene verdieping en specialisatie in de theoretische sektor kan de student naast zijn praktische specialisatie, ook kiezen voor een speciale theoretische specialisatie:

of in: kunstgeschiedenis/kultuurgeschiedenis
kunstbeschouwing
geschiedenis van de textiele vormgeving
vakdidaktiek.

In tegenstelling tot de eerste 3 leerjaren wordt er in de jaren 4 - 5 gewerkt met een lessenaanbod, waaruit de student kiest in verband met zijn keuzes.

In de jaren 4 - 5 is niet langer sprake van een klasse- of groepsverband wat de praktische beeldende vakken betreft, maar van een volledige individuele begeleiding op afspraken gemaakt met de betreffende vakdocenten.

NAWOORD

De opleidingen laten er geen twijfel over bestaan, dat zij principieel uitgaan van een geïntegreerde lerarenopleiding, d.w.z. vanaf het begin wordt de pedagogische-didaktische voorbereiding op het leraarschap organisch in de opleiding opgenomen. Een grote moeilijkheid voor de lerarenopleidingen is dat de suksessieve ministers van onderwijs en wetenschappen een van elkaar verschillende mening hierover hebben. De ene minister is een sterk voorstander van een geprofessionaliseerde lerarenopleiding; de volgende is daarentegen voor een vakopleiding,

gevolgd door een daarvan gescheiden pedagogisch-didaktische voorbereiding. Het standpunt van de opleidingen is duidelijk: een serieuze lerarenopleiding behoort een eigen inhoud te hebben, gerelateerd aan de doelstellingen en de eisen van de onderscheiden werkvelden; in de opleidingen dienen de vak- en de beroepsvoorbereiding geïntegreerd te zijn; ontkoppeling van deze beide componenten getuigt van een verouderde opvatting.

2.10. De opleiding ergotherapie

Om de doelstellingen van het vak textiele werkvormen/naaldvakken binnen de opleiding Ergotherapie beter te kunnen begrijpen, lijkt me een korte uiteenzetting van de taak van de ergotherapeut en zijn opleiding noodzakelijk.

De taak van de ergotherapeut is tweeledig, n.l. het revalideren van mensen die geestelijk of lichamelijk ziek zijn dan wel tijdelijk of blijvend gehandicapt zijn, en het beter doen functioneren van deze mensen binnen de regels van hun woon-, werk- en leefmilieu. De ergotherapeut probeert dit te bereiken door het observeren van de patiënt voor wat betreft zijn functioneren binnen deze milieu's, het geven van adviezen omtrent aanpassing van deze milieu's aan de mogelijkheden van de patiënt en het laten uitvoeren van activiteiten, die de patiënt confronteren met zijn mogelijkheden en beperkingen en hem leren zijn capaciteiten te ontwikkelen en te gebruiken om beter te functioneren. De middelen, die de ergotherapeut daarvoor gebruikt, zijn o.a. handvaardigheid en textiele werkvormen.

De opleiding: deze hogere beroepsopleiding duurt vier jaar, waarin een uitgebreid scala van vakken gedoceerd wordt. Hieronder vallen medische en paramedische vakken als anatomie, fysiologie, neurologie, orthopedie, psychologie en psychiatrie, ergotherapeutische vakken als het bepalen van therapeutische middelen en de studie van de relatie van een patiënt met zijn omgeving, en praktische basisvakken, waaronder bijvoorbeeld handvaardigheid en textiele werkvormen/naaldvakken.

De opleiding ergotherapie is in zijn huidige vorm iets meer dan tien jaren jong. Zelfs in deze korte tijd zijn er veranderingen in de opleiding waar te nemen en dus ook bij textiele werkvormen. Was vroeger alleen de techniek ("volgens de regels" uitgevoerd) het heilige doel, nu wordt naar de volgende doelstellingen toegewerkt:

1e) wat betreft de eigen vorming:

ervaren van de eigen mogelijkheden en beperkingen
het zich bewust worden van het eigen gedrag
ontwikkelen van een kritische houding t.o.v. zichzelf
ontwikkelen van zelfstandigheid
ontwikkelen van doorzettingsvermogen
het leren reageren op nieuwe situaties
het ontplooiën van inventiviteit en creativiteit
probleemoplossend leren denken: de technieken als middel
hanteren voor een extern doel, o.a. door thematisch werken.

2e) wat betreft de beroepsvorming:

het zich eigen maken van relevante technische vaardigheden,
zowel door directe instructie als door eigen onderzoek
het door ervaring leren kennen van een groot assortiment
materialen en gereedschappen
het analyseren van activiteiten
het inwinnen van informatie en het verzamelen van documentatie
en de ordening hiervan.

Er is reeds een bescheiden begin gemaakt met integratie van de verschillende vakken, zoals handvaardigheid, textiele werkvormen en de verschillende ergotherapie-vakken. Er gaan stemmen op om in de toekomst meer probleemgericht onderwijs te geven, waarbij vakkenintegratie een noodzakelijke voorwaarde is.

3. Geraadpleegde bronnen

- Eindrapportage experiment eindexamen voor het vak textiele werkvormen HAVO.
- Drs. W.B. Put en Frans Brakkee, De grote lijnen, werken aan het schoolwerkplan basisonderwijs '80.
- Textiel in beweging, verslag applicatiekursus textiele werkvormen tweede graads nivo te Tilburg 1980.
- Rapporten van de Commissie Modernisering Leerplan Beeldende en Audio-Visuele Vorming.
- Projekt 4-jarig LHNO, textiele werkvormen LHNO/IHNO, onderbouw, bovenbouw, van de Vereniging der Samenwerkende Landelijke Pedagogische Centra (L.P.C.).
- Insea Kongresboek, stuk over de 1e graads lerarenopleiding Te-Ha-TeX van drs. W.A. Keuzekamp (direkteur ABV - Tilburg).
- Symposium tex. werkvormen: stuk van de 1e graads lerarenopleiding textiele werkvormen te Tilburg van Mireille Houtzager.
- Leerplan en vergaderstukken van de ABV, Tilburg, en meer specifiek van het docententeam van de afdeling textiele werkvormen van deze akademie.